

Верховний
Суд

ЛЮДИНА. —
ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА.
ГІДНІСТЬ

КАСАЦІЙНИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД у 2019 році

ЗМІСТ

3

ВСТУПНЕ СЛОВО

4

ПРО СУД

- 4 Завдання та функції
- 5 Особливості суду
- 6 Керівництво суду
- 6 Суддівський корпус
- 15 Огляд рішень зборів суддів
- 16 Апарат суду

18

СУДОВА СТАТИСТИКА

- 19 Загальні показники роботи
- 19 Позовне провадження
- 20 Апеляційне провадження
- 21 Касаційне провадження

22

СУДОВА ПРАКТИКА

- 23 Правові висновки у зразкових справах
- 27 Правові висновки об'єднаної палати
- 34 Правові висновки судової палати
- 47 Правові висновки колегій

51

ДІЯЛЬНІСТЬ АПАРАТУ СУДУ

53

КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ

- 53 Співробітники
- 54 Підвищення професійного рівня

56

ПОДІЇ ТА СПІВПРАЦЯ

63

КОМУНІКАЦІЯ ІЗ СУСПІЛЬСТВОМ

- 63 Розгляд звернень громадян, запитів
- 65 Діалог з юридичною спільнотою
- 66 Дітям про суд
- 66 Діалог зі студентством
- 68 Медіаактивність
- 70 Опитування відвідувачів суду

71

ДОСТУПНИЙ СУД

Шановні читачі!

Я радий представити другий щорічний звіт про діяльність Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду. З цього звіту ви дізнаєтеся про функції і завдання суду, результати їх виконання в минулому році, про найактуальніші судові рішення 2019 року, а також про іншу діяльність суду.

Мета і завдання цього видання — не лише поінформувати громадськість про підсумки діяльності суду, а й надати можливість читачеві зануритися в атмосферу, що панує в суді, поділитися нашими успіхами та планами.

Основним завданням Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду є здійснення правосуддя. Касаційний адміністративний суд, крім касаційних скарг, як суд першої інстанції розглядає зразкові справи, позови щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, позови про

дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Як суд апеляційної інстанції Касаційний адміністративний суд розглядає спори про примусове відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності, а також, що для 2019 року було актуально, стосовно оскарження рішень, дій і бездіяльності ЦВК та її членів, й спори між кандидатами на пост Президента України і їхніми довіреними особами. Загалом упродовж 2019 року в провадженні суддів перебувало майже 74 тисячі справ. Суд розглянув понад 45 тисяч справ. Це результат роботи 25 суддів, а з травня 2019 року — 49 суддів. На кінець року залишилися нерозглянутими ще 27 тисяч справ.

У суді розуміють занепокоєння тих учасників судового процесу, які ще чекають розгляду своєї справи. Щоб виправдати очікування, покладені на суд, в суді зборами суддів ухвалено низку організаційних рішень щодо визначення персонального та кількісного складу судових палат, спеціалізації суддів, збалансування навантаження суддів тощо. Ми постійно працюємо над якістю судового рішення, механізмами забезпечення єдності судової практики, впроваджуємо інноваційні технології у документообіг суду, що сприяє швидшому проходженню справ, підвищує ефективність діловодства та покращує доступ громадян до судових послуг.

Здійснення правосуддя в 2019 році відбувалося в умовах постійного оновлення законодавства, що дещо сповільнює процес роботи зі справами, в той час як суспільство та учасники процесу вимагають ще більше ефективності від судів та професіоналізму від суддів.

За таких обставин кожен суддя, кожен працівник апарату усвідомлює, що підтримання та оновлення своїх знань є його обов'язком.

Упродовж 2019 року в суді з ініціативи суддів відбулася низка заходів, на яких спільно з колегами з інших касаційних судів Верховного Суду, Конституційного Суду України, апеляційних та місцевих адміністративних судів, науковцями, іноземними та вітчизняними експертами обговорено актуальні питання адміністративного права та судочинства. Судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді також брали активну участь у заходах, організованих за межами суду за участю широкого кола заінтересованих осіб. Такі заходи сприяють послідовному підходу до вирішення питань у сфері судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою України.

Касаційний адміністративний суд займає активну комунікаційну позицію, яка полягає у вжитті заходів, спрямованих на інформування громадськості про діяльність суду. У першу чергу це інформування про ухвалені судові рішення просто та доступно. Доказом такої роботи також є цей звіт.

Великий позитивний ефект має просвітницька робота із школярами, студентами, усіма, хто має інтерес до діяльності суду. Бачимо, з якою цікавістю юні відвідувачі суду засвоюють отриману в суді інформацію, беруть участь у змодельованих судових процедурах. Ми знаходимо час для того, щоб продовжувати такі освітні ініціативи.

Ми постійно працюємо над покращенням доступу громадян до суду та якості наданих судових послуг. Ведеться активна робота щодо облаштування приміщення суду та підвищення його комфортності для відвідувачів і роботи працівників суду.

Більше про діяльність суду в цьому звіті. Бажаю цікавого читання.

**Від імені колективу
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
Голова суду
М. Смокович**

ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ОСОБИ НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ТА ЗАХИСТ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ ВІД ПОРУШЕНЬ З БОКУ СУБ'ЄКТІВ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

На виконання цього завдання

судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді:

- ▶ здійснюють правосуддя в порядку, встановленому процесуальним законом, у складі об'єднаної палати, палат, постійних колегій;
- ▶ аналізують судову статистику, судову практику, беруть участь у її узагальненні;
- ▶ беруть участь у наданні висновків щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою;
- ▶ беруть участь у розгляді питань, що виносяться на засідання Пленуму Верховного Суду;
- ▶ беруть участь у розгляді питань, що виносяться на збори суддів;

- ▶ систематично розвивають професійні навички (уміння), підтримують свою кваліфікацію на належному рівні, необхідному для виконання повноважень у суді.

Працівники секретаріату Касаційного адміністративного суду та інших підрозділів апарату Верховного Суду, які здійснюють організаційне забезпечення діяльності Касаційного адміністративного суду:

- ▶ здійснюють реєстрацію процесуальних та інших документів, що надходять до суду, забезпечують здійснення автоматизованого розподілу судових справ та передачу їх судді-доповідачу;
- ▶ забезпечують функціонування й удосконалення системи документообігу;
- ▶ здійснюють судові виклики і повідомлення;
- ▶ забезпечують контроль за повним фіксуванням судового засідання технічними засобами і проведення

судового засідання в режимі відеоконференції;

- ▶ забезпечують ведення протоколу судового засідання;
- ▶ забезпечують належний стан зали судового засідання;
- ▶ слідкують за дотриманням порядку особами, присутніми в залі судового засідання;
- ▶ здійснюють оформлення копій судових рішень для направлення сторонам у справі та іншим учасникам справи відповідно до вимог процесуального законодавства, контролюють своєчасність надсилання копій судових рішень, забезпечують оформлення матеріалів адміністративної справи;
- ▶ організовують проведення зборів суддів, підготовку матеріалів, проектів рішень зборів суддів, інших заходів (конференцій, семінарів, форумів, круглих столів, фахових

робочих зустрічей, міжнародних переговорів з питань, що належать до компетенції суду);

- ▶ здійснюють планування роботи секретаріату суду, забезпечують виконання таких планів, готують аналітичні матеріали щодо їх реалізації;
- ▶ організовують прийом громадян, розглядають їхні звернення, запити на публічну інформацію, вивчають та узагальнюють питання, які порушуються у зверненнях/запитах, вносять пропозиції щодо їх вирішення та вдосконалення відповідної роботи;
- ▶ здійснюють нормативно-правову експертизу документів, готують

висновки (проєкти) щодо проєктів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, статусу суддів, судочинства, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою, і передають їх на розгляд відповідних посадових осіб суду;

- ▶ беруть участь у підготовці проєктів звернень до Конституційного Суду України щодо конституційності законів, інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції України;
- ▶ беруть участь у підготовці матеріалів щодо практики застосування матеріального і процесуального законодавства з метою забезпечення сталості та єдності судової практики;

- ▶ беруть участь у здійсненні суддями аналізу судової практики, підготовки проведення узагальнень, вивченні судової статистики, а також розробленні пропозицій щодо застосування та удосконалення відповідного законодавства;
- ▶ формують статистичні звіти, огляди статистичних даних за підсумками роботи суду;
- ▶ організовують та здійснюють роботу щодо кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення суддів, працівників секретаріату;
- ▶ встановлюють та підтримують постійні зв'язки із засобами масової інформації, організовують висвітлення діяльності суду.

ОСОБЛИВОСТІ СУДУ

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СТАТУС

Статтею 125 Конституції України встановлено: «З метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди». Це означає, що саме адміністративне судочинство із відповідними процесуальними формами, які відсутні в інших видах судочинства, забезпечує повний захист таких прав особи. Відповідно, кожному гарантовано у визначених законом випадках, що його адміністративна справа у касаційному порядку буде розглянута за правилами адміністративного судочинства, це, власне, і забезпечує Касаційний адміністративний суд.

СУД ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

Зразкові справи

Згідно з новою редакцією Кодексу адміністративного судочинства України в адміністративному процесі застосовується такий унікальний для вітчизняного судочинства механізм забезпечення єдності судової практики,

як зразкова справа. Суть цього механізму полягає в ухваленні Касаційним адміністративним судом (із можливим подальшим судовим контролем з боку Великої Палати Верховного Суду) судового рішення у зразковій справі, яке має братися до уваги усіма адміністративними судами під час вирішення аналогічних справ (так званих типових справ).

Особливо значущі справи

З-посеред усіх судів загальної юрисдикції єдині, в яких можна позиватися проти органів публічної адміністрації як носіїв влади, — це адміністративні суди. Справи проти Президента України, Верховної Ради України, Вищої ради правосуддя мають істотний вплив на стабільність конституційного ладу, тому їх розгляд здійснюється найбільш професійними та досвідченими суддями адміністративної юстиції — суддями Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді. До юрисдикції Касаційного адміністративного суду як суду першої інстанції також віднесено розгляд справ щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму.

КЕРІВНИЦТВО СУДУ

Касаційний адміністративний суд очолює його голова — суддя **Михайло Іванович Смокович**,

якого 6 грудня 2017 року строком на чотири роки обрано на цю посаду шляхом таємного голосування

зборами суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді з числа суддів цього суду.

СУДДІВСЬКИЙ КОРПУС

Відповідно до частини п'ятої статті 37 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у Касаційному адміністративному суді обов'язково створюються окремі палати для розгляду справ щодо:

- 1) податків, зборів та інших обов'язкових платежів;
- 2) захисту соціальних прав;
- 3) виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян.

Указом Президента України від 10 листопада 2017 року № 357/2017 «Про призначення суддів Верховного Суду» на посади суддів Верховного Суду в Касаційний адміністративний суд призначено 28 суддів. Указами Президента України від 14 грудня 2017 року № 417/2017 та від 30 серпня 2018 року № 260/2018 призначено ще по одному судді.

Указом Президента України від 7 травня 2019 року № 195/2019 «Про призначення суддів Верховного Суду» на посади суддів Верховного Суду у Касаційний адміністративний суд призначено 25 нових суддів.

У зв'язку з цим рішенням зборів суддів з 4 до 5 суддів збільшено представництво Касаційного адміністративного суду у Великій Палаті Верховного Суду, з 9 до 15 суддів збільшено кількісний склад судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів та судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав, з 7 до 21 судді збільшено кількісний склад суддів судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян (фактично у складі цієї палати правосуддя здійснює 19 суддів).

ВЕЛИКА ПАЛАТА ВЕРХОВНОГО СУДУ

Велика Палата Верховного Суду є постійно діючим колегіальним органом Верховного Суду, організаційні особливості та повноваження якої визначено статтею 45 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Головним завданням Великої Палати є подолання неузгодженостей та непослідовності судової практики.

19 жовтня 2019 року набув чинності Закон України «Про внесення змін

до деяких законодавчих актів України щодо підстав передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду та щодо строків повернення справи». З цього часу передача касаційними судами судових справ на розгляд Великої Палати Верховного Суду може відбуватися за сукупної наявності таких підстав:

- ▶ оскарження учасником судового рішення з підстав порушення

правил предметної юрисдикції до Верховного Суду та в судах першої чи апеляційної інстанцій;

- ▶ обґрунтування учасником наявності різної судової практики в подібних справах у касаційних судах інших юрисдикцій;
- ▶ відсутності висновків Великої Палати Верховного Суду щодо предметної юрисдикції у подібних справах.

Суддя Верховного Суду,
Секретар Великої Палати
Всеволод Князєв

У 2017 році Велику Палату сформовано шляхом обрання на 3 роки по 4 судді від кожного касаційного суду.

6 грудня 2017 року перші збори суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді до складу Великої Палати від Касаційного адміністративного суду обрали Олександра Сергійовича Золотнікова, Всеволода Сергійовича Князева, Олександра Борисовича Прокопенка, Ірину Валентинівну Саприкіну.

12 грудня 2017 року відбулося перше засідання Великої Палати, на якому її Секретарем обрано **Всеволода Сергійовича Князева**.

Рішенням зборів суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді від 20 травня 2019 року № 12 визнано такою, що достроково вибула зі складу Великої Палати Верховного Суду, суддю Ірину Валентинівну Саприкіну, а наступним рішенням № 13 цього ж дня оголошено обраними до Великої Палати Верховного Суду строком на три роки суддів Михайла Івановича Гриціва, Тетяну Олександрівну Анцупову.

Суддя Верховного Суду
Тетяна Анцупова

Суддя Верховного Суду
Михайло Гриців

Суддя Верховного Суду
Олександр Золотніков

Суддя Верховного Суду
Олександр Прокопенко

СУДОВА ПАЛАТА З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ,
ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

Судді цієї судової палати як суд першої інстанції здійснювали правосуддя у справах:

- ▶ щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- ▶ про дострокове припинення повноважень народного депутата України;
- ▶ щодо митної справи (крім охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності); зовнішньоекономічної діяльності; спеціальних заходів щодо демпінгового та іншого імпорту;
- ▶ щодо валютного регулювання і валютного контролю;
- ▶ щодо бюджетної системи та бюджетного процесу; державного боргу¹;
- ▶ щодо грошового обігу та розрахунків;
- ▶ щодо процедур здійснення контролю Рахунковою палатою, Державною аудиторською службою України, державного фінансового контролю²;
- ▶ з приводу адміністрування податків, зборів, платежів, а також контролю за дотриманням вимог податкового законодавства.

як суд касаційної інстанції здійснювали правосуддя у справах:

Судову палату з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів очолює суддя **Раїса Федорівна Ханова**, яку 7 грудня 2017 року строком на чотири роки обрано на цю посаду більшістю голосів суддів судової палати шляхом таємного голосування.

Суддя Верховного Суду, секретар судової палати **Раїса Ханова**

Суддя Верховного Суду **Людмила Бившева**

Суддя Верховного Суду **Олег Білоус**

Суддя Верховного Суду **Наталія Блажівська**

Суддя Верховного Суду **Ірина Васильєва**

Суддя Верховного Суду **Микола Гімон**

¹ До 27 грудня 2019 року.

² До 27 грудня 2019 року.

Суддя Верховного Суду
Ірина Гончарова

Суддя Верховного Суду
Микола Гусак

Суддя Верховного Суду
Ірина Желтобрюх

Суддя Верховного Суду
Ігор Олендер

Суддя Верховного Суду
Світлана Пасічник

Суддя Верховного Суду
Євгенія Усенко

Суддя Верховного Суду
В'ячеслав Хошуляк

Суддя Верховного Суду
Тетяна Шипуліна

Суддя Верховного Суду
Валентина Юрченко

СУДОВА ПАЛАТА З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

Судді цієї судової палати як суд першої інстанції здійснювали правосуддя у справах:

▶ щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

▶ про дострокове припинення повноважень народного депутата України;

як суд касаційної інстанції здійснювали правосуддя у справах:

▶ з приводу реалізації державної політики у сфері економіки та публічної фінансової політики, зокрема щодо організації господарської діяльності, здійснення публічних закупівель¹, державного регулювання цін і тарифів²,

управління об'єктами державної (комунальної) власності, у тому числі про передачу об'єктів права державної та комунальної власності, реалізації спеціальних владних управлінських функцій в окремих галузях економіки, державного регулювання ринків фінансових послуг;

▶ з приводу регулювання містобудівної діяльності та землекористування;

▶ з приводу охорони навколишнього природного середовища;

▶ з приводу реалізації публічної політики у сферах праці, зайнятості населення та соціального захисту громадян та публічної житлової політики.

Судову палату з розгляду справ щодо захисту соціальних прав очолює суддя **Андрій Іванович Рибачук**, якого 20 травня 2019 року строком на чотири роки обрано на цю посаду більшістю голосів суддів судової палати шляхом таємного голосування.

Суддя Верховного Суду, секретар судової палати **Андрій Рибачук**

Суддя Верховного Суду **Анна Бучик**

Суддя Верховного Суду **Ян Берназюк**

Суддя Верховного Суду **Альберт Єзеров**

Суддя Верховного Суду **Ігор Желєзний**

Суддя Верховного Суду **Наталія Коваленко**

¹ До 27 грудня 2019 року.

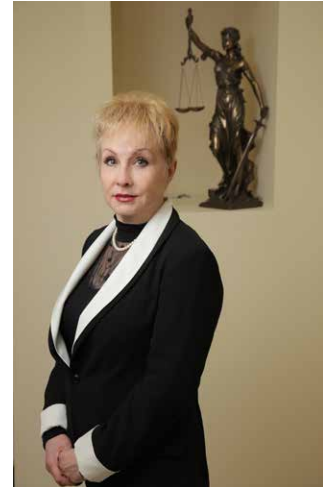
² До 27 грудня 2019 року.

Суддя Верховного Суду
Володимир Кравчук

Суддя Верховного Суду
Лариса Мороз

Суддя Верховного Суду
Ірина Саприкіна

Суддя Верховного Суду
Олександр Стародуб

Суддя Верховного Суду
Семен Стеценко

Суддя Верховного Суду
Тетяна Стрелець

Суддя Верховного Суду
Лариса Тацій

Суддя Верховного Суду
Сергій Чиркін

Суддя Верховного Суду
Василь Шарапа

СУДОВА ПАЛАТА З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ,
А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Судді цієї судової палати як суд першої інстанції здійснювали правосуддя у справах:

- ▶ щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- ▶ про дострокове припинення повноважень народного депутата України;
- ▶ щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму;

як суд апеляційної інстанції здійснювали правосуддя у справах:

- ▶ щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії, члена цієї комісії, прийняті у межах виборчого процесу, крім рішень, дій або бездіяльності

Центральної виборчої комісії щодо встановлення нею результатів виборів чи всеукраїнського референдуму; дій кандидатів на пост Президента України, їхніх довірених осіб;

як суд касаційної інстанції здійснювали правосуддя у справах:

- ▶ щодо виборчого процесу та референдуму;
- ▶ щодо захисту політичних (крім виборчих) та громадянських прав;
- ▶ щодо статусу народного депутата України, депутата місцевої ради, організації діяльності представницьких органів влади;
- ▶ з приводу забезпечення функціонування органів прокуратури, адвокатури, нотаріату та юстиції;
- ▶ щодо примусового виконання судових рішень і рішень інших органів, що виникають з відносин публічної служби;
- ▶ щодо забезпечення громадського порядку та безпеки, національної безпеки та оборони України.

З 27 грудня 2019 року згідно з рішенням зборів суддів судді цієї судової палати як суд касаційної інстанції здійснювали правосуддя також у справах:

- ▶ щодо бюджетної системи та бюджетного процесу; державного боргу;
- ▶ щодо процедур здійснення контролю Рахунковою палатою, Державною аудиторською службою України, державного фінансового контролю;

- ▶ здійснення публічних закупівель;
- ▶ державного регулювання цін і тарифів.

Судову палату з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян очолює суддя **Олена Володимирівна Калашнікова**, яку 20 травня 2019 року строком на чотири роки обрано на цю посаду більшістю голосів суддів судової палати шляхом таємного голосування.

Суддя Верховного Суду, секретар судової палати **Олена Калашнікова**

Суддя Верховного Суду **Володимир Бевзенко**

Суддя Верховного Суду
Мирослава Білак

Суддя Верховного Суду
Олена Губська

Суддя Верховного Суду
Надія Данилевич

Суддя Верховного Суду
Ігор Дашутін

Суддя Верховного Суду
Людмила Єрська

Суддя Верховного Суду
Андрій Жук

Суддя Верховного Суду
Андрій Загороднюк

Суддя Верховного Суду
Ольга Кашпур

Суддя Верховного Суду
Наталія Мартинюк

Суддя Верховного Суду
Жанна Мельник-Томенко

Суддя Верховного Суду
Олеся Радишевська

Суддя Верховного Суду
Михайло Смокович

Суддя Верховного Суду
Володимир Соколов

Суддя Верховного Суду
Сергій Уханенко

Суддя Верховного Суду
Наталія Шевцова

Суддя Верховного Суду
Олег Шишов

Суддя Верховного Суду
Микола Яковенко

Суддя Верховного Суду
Вікторія Мацедонська

ОГЛЯД РІШЕНЬ ЗБОРІВ СУДДІВ

Для захисту професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів в Україні діє суддівське самоврядування – самостійне колективне вирішення зазначених питань суддями. Суддівське самоврядування є однією з гарантій забезпечення незалежності суддів. Збори суддів – одна з форм суддівського самоврядування.

Збори суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді – зібрання суддів цього суду, на якому вони обговорюють питання внутрішньої діяльності суду та приймають колективні рішення з обговорюваних питань.

Протягом 2019 року відбулося 16 засідань зборів суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, на яких прийнято 33 рішення. Зокрема, збори суддів заслухали звіт голови Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду про діяльність Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у 2018 році та першому півріччі 2019 року та інформацію секретарів судових палат Касаційного адміністративного суду щодо діяльності судових палат Касаційного адміністративного суду за ці періоди; визначили спеціалізацію суддів та судових палат Касаційного адміністративного суду та затвердили Роз'яснення щодо віднесення адміністративних справ до категорій справ відповідно до Загального класифікатора спеціалізацій суддів та категорій справ; внесли зміни до персонального складу постійних колегій суддів, резервних суддів для постійних колегій суддів у складі судових палат Касаційного адміністративного суду тощо.

У зв'язку зі збільшенням кількості суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді збори суддів внесли зміни до кількісного складу судових палат; визначили новий персональний склад судових палат та новий персональний склад постійних колегій суддів, резервних суддів для постійних колегій суддів у складі судових палат Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, обрали суддів до Великої Палати Верховного Суду строком на три роки та до складу об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду строком на три роки.

З метою усунення значної різниці в навантаженні суддів, дотримання розгляду і вирішення справ у розумні строки збори суддів розглянули окремі питання автоматизованого розподілу судових справ, зокрема визначили особливості здійснення автоматизованого розподілу судових справ шляхом встановлення коефіцієнтів адміністративних посад (у відсотках) для суддів.

Крім того, збори суддів заслухали інформацію про роботу суддів-спікерів Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, розглянули питання щодо оформлення виконавчих документів про стягнення судового збору, висунули кандидатів для обрання на Пленумі Верховного Суду делегатами XVII позачергового з'їзду суддів України від Касаційного адміністративного суду, ухвалили рішення про утворення робочої групи для здійснення аналізу навантаження судових палат Касаційного адміністративного суду та суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді та щодо проведення

у 2020 році Міжнародної науково-практичної конференції для обговорення питань, віднесених до спеціалізації судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав.

АПАРАТ СУДУ

Організаційне забезпечення діяльності Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду здійснює секретаріат суду, який очолює заступник керівника апарату Верховного Суду – керівник секретаріату Касаційного адміністративного суду **Наталія Леонтіївна Богданюк**, та структурні одиниці інших самостійних підрозділів апарату Верховного Суду.

СЕКРЕТАРІАТ КАСАЦІЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

Секретаріат Касаційного адміністративного суду

Відділ забезпечення діяльності голови та заступника голови суду

Відділ забезпечення діяльності заступника керівника апарату Верховного Суду – керівника секретаріату

Управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

Патронатна служба
Відділ забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати

Управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

Патронатна служба
Відділ забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати

Управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

Патронатна служба
Відділ забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати

Служба судових розпорядників (на правах відділу)

Сектор організаційно-протокольного забезпечення заходів суду

Управління забезпечення автоматизованого документообігу суду

Канцелярія (на правах відділу)
Відділ опрацювання документів
Сектор архівної справи

Відділ забезпечення функціонування автоматизованої системи та електронного суду

Відділ розгляду звернень та надання публічної інформації

Довідково-інформаційний центр

Управління/відділи інших самостійних підрозділів апарату Верховного Суду

Правове управління (I)

Відділ аналізу судової статистики судів адміністративної юрисдикції

Відділ вивчення судової практики

Відділ єдності правових позицій

Відділ аналітичних опрацювань звернень у адміністративних справах

Відділ кадрового забезпечення (I)

Відділ інформатизації та захисту інформації (I)

Відділ управління державним майном (I)

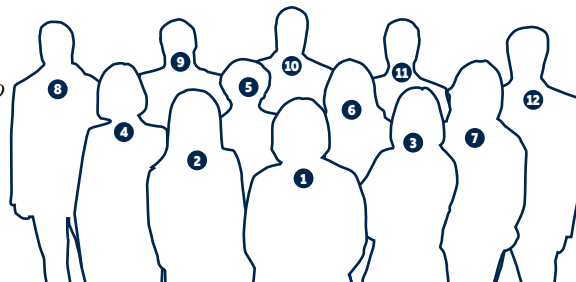

1 **Наталія Богданюк** — заступник керівника апарату Верховного Суду — керівник секретаріату Касаційного адміністративного суду

2 **Олеся Марценюк** — начальник управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

3 **Олександра Уїдман** — начальник відділу розгляду звернень та надання публічної інформації

4 **Наталія Деревицька** — начальник відділу забезпечення діяльності заступника керівника апарату — керівника секретаріату

5 **Олена Ткаченко** — начальник управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

6 **Світлана Пилипець** — завідувач сектору організаційно-протокольного забезпечення заходів суду

7 **Жанна Букань** — начальник управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

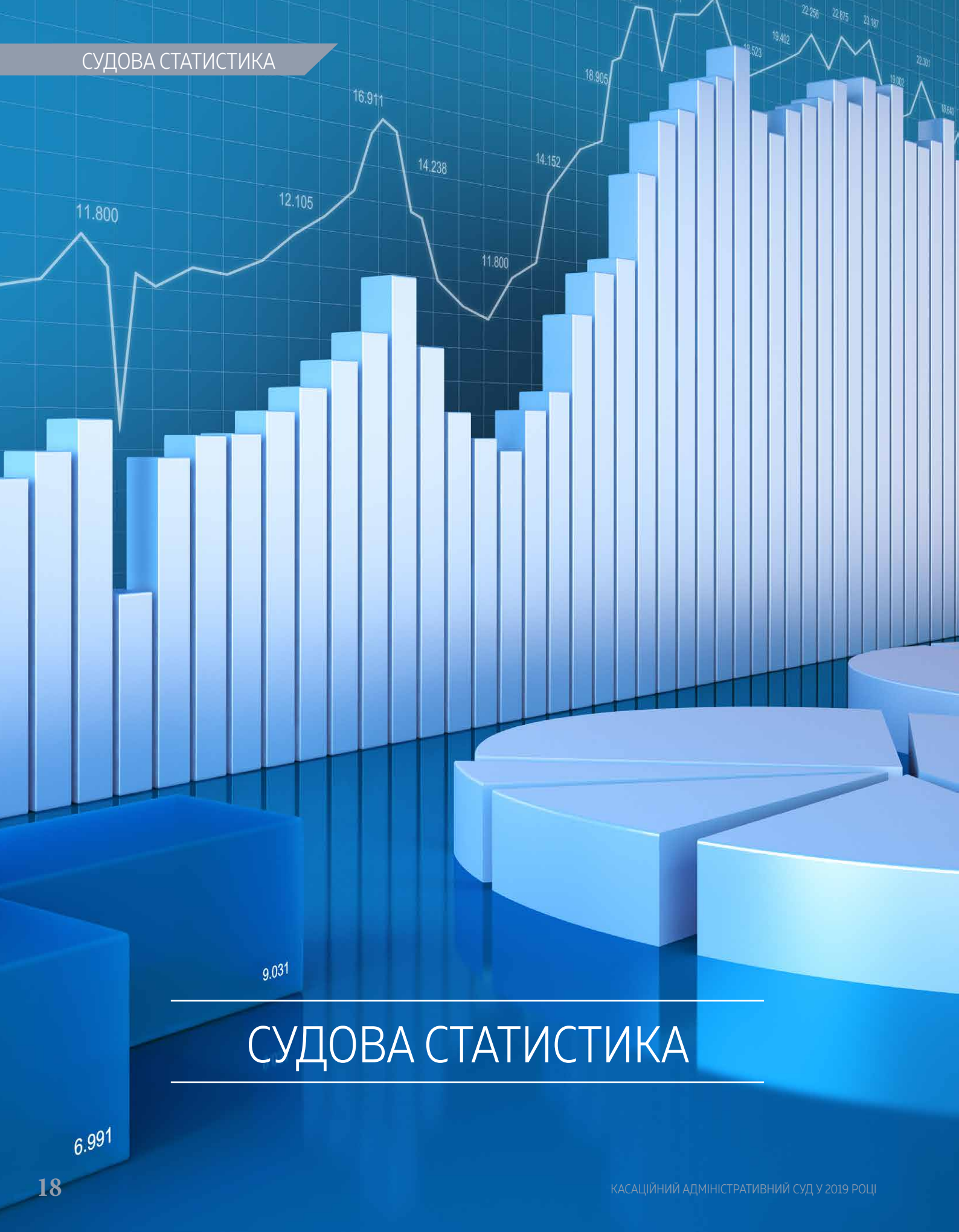
8 **Анатолій Ключко** — начальник відділу служби судових розпорядників

9 **Тарас Новіков** — начальник відділу управління державним майном (I)

10 **Андрій Гусєв** — начальник відділу інформатизації та захисту інформації (I)

11 **Володимир Котвицький** — начальник правового управління (I)

12 **Віктор Магрело** — начальник управління забезпечення автоматизованого документообігу суду

СУДОВА СТАТИСТИКА

ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ РОБОТИ

Упродовж 2019 року до Касаційного адміністративного суду надійшло 37 959 справ і матеріалів, перебувало на розгляді 73 790 справ і матеріалів, розглянуто 45 570 справ і матеріалів. На кінець року залишилися нерозглянутими 26 964 справи і матеріали.

ПОКАЗНИКИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА КАСАЦІЙНИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ В 2019 РОЦІ

Показники справ і матеріалів, що перебували на розгляді, та їх розгляд

Розгляд справ і матеріалів

ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Упродовж 2019 року до Касаційного адміністративного суду надійшла 631 позовна заява та адміністративна справа (крім подань про розгляд типових справ як зразкових), перебувало на розгляді 923 позовних заяви та адміністративних справи, розглянуто 635 позовних заяв і справ.

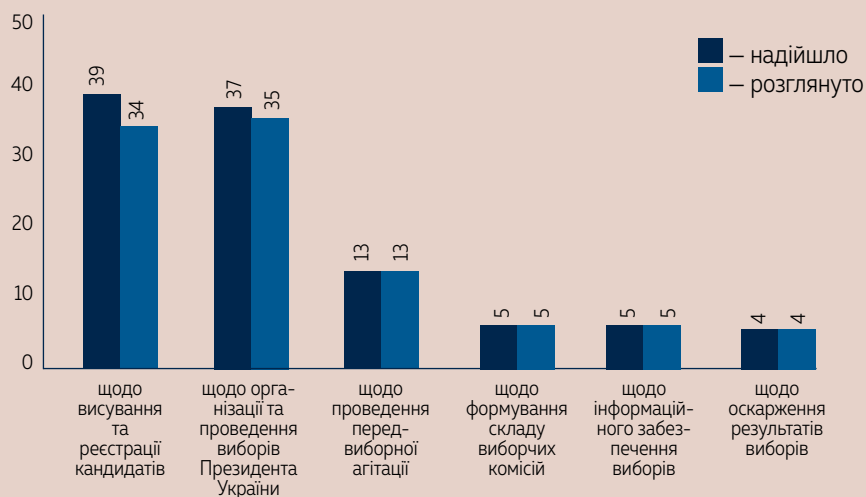
ПОКАЗНИКИ НАДХОДЖЕННЯ ТА РОЗГЛЯДУ ПОЗОВНИХ ЗАЯВ І СПРАВ ЗА КАТЕГОРІЯМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ КАСАЦІЙНИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЯК СУДОМ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ В 2019 РОЦІ

АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

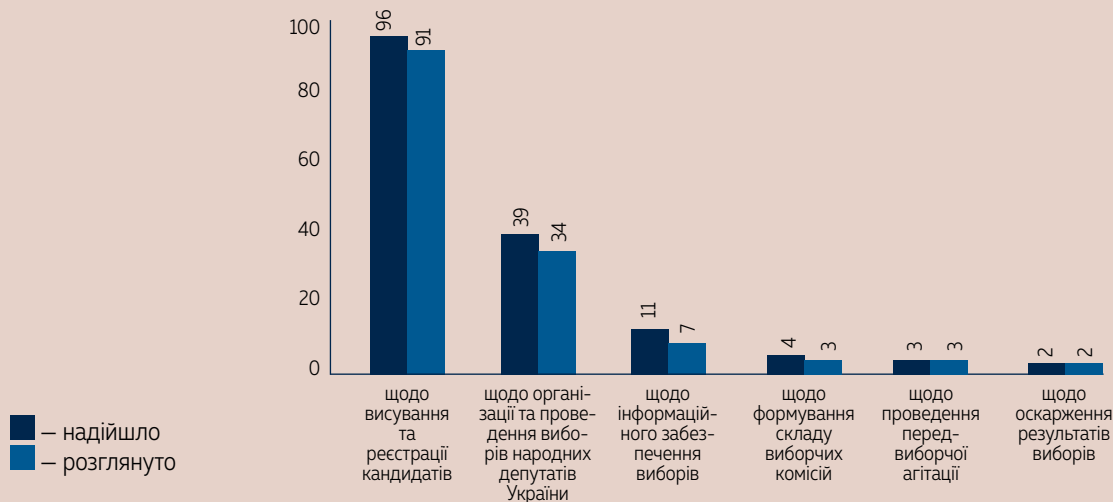
Упродовж 2019 року на розгляд Касаційного адміністративного суду як суду апеляційної інстанції надійшло 103 апеляційних скарги у справах, пов'язаних із проведенням чергових виборів Президента України. За результатами їх розгляду ухвалено 96 рішень.

ПОКАЗНИКИ НАДХОДЖЕННЯ ТА РОЗГЛЯДУ АПЕЛЯЦІЙНИХ СКАРГ І СПРАВ ЩОДО ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ КАСАЦІЙНИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЯК СУДОМ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ В 2019 РОЦІ

Упродовж минулого року на розгляд Касаційного адміністративного суду як суду апеляційної інстанції надійшло 155 апеляційних скарг у справах, пов'язаних із проведенням позачергових виборів народних депутатів України. За результатами їх розгляду судом ухвалено 140 рішень.

ПОКАЗНИКИ НАДХОДЖЕННЯ ТА РОЗГЛЯДУ АПЕЛЯЦІЙНИХ СКАРГ І СПРАВ ЩОДО ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ КАСАЦІЙНИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЯК СУДОМ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ В 2019 РОЦІ

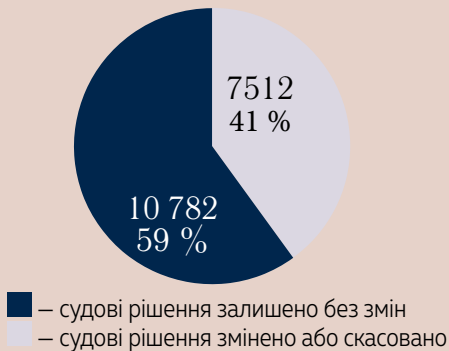

КАСАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

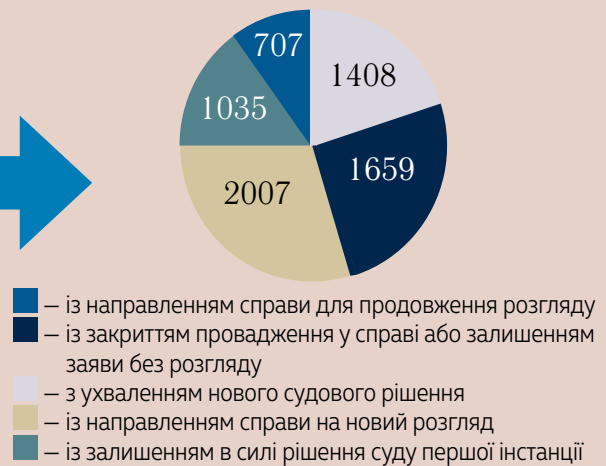
У 2019 році в Касаційному адміністративному суді перебувало 72 321 касаційна скарга і справа. З них минулого року надійшло 36 820 касаційних скарг і адміністративних справ. Упродовж року суд розглянув 44 448 касаційних скарг і справ.

ПОКАЗНИКИ КАСАЦІЙНОГО ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ КАСАЦІЙНИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ В 2019 РОЦІ

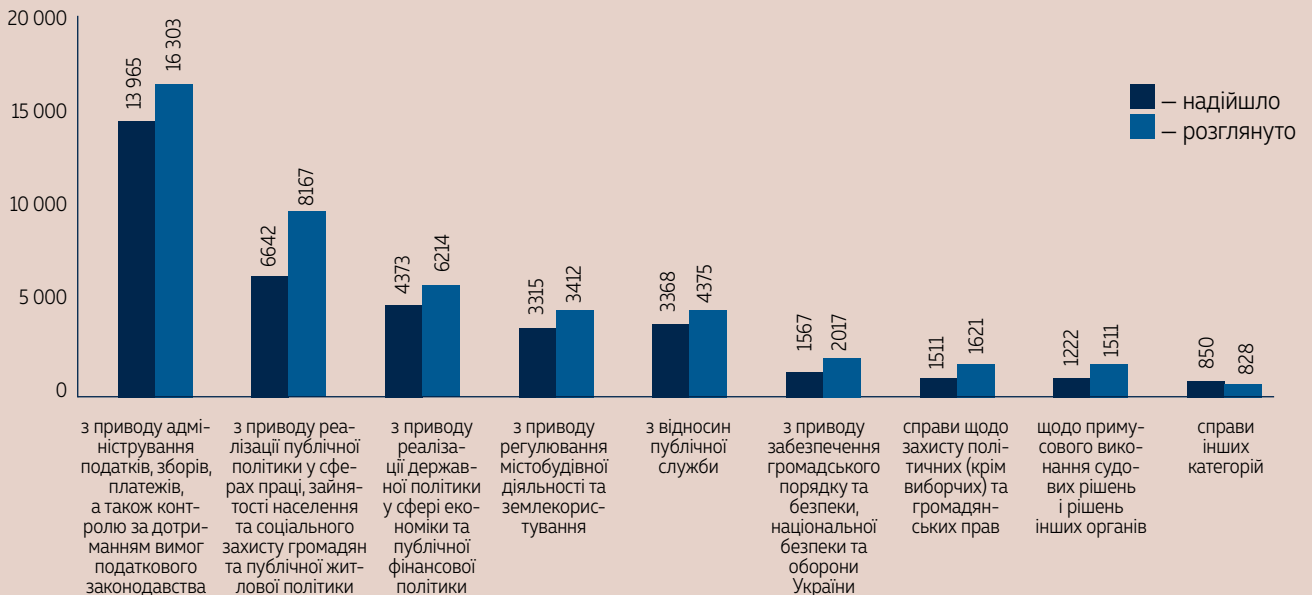
Результати перегляду судових рішень у касаційному порядку

Результати скасування судових рішень

ПОКАЗНИКИ НАДХОДЖЕННЯ ТА РОЗГЛЯДУ СПРАВ І МАТЕРІАЛІВ ЗА КАТЕГОРІЯМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ КАСАЦІЙНИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЯК СУДОМ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ В 2019 РОЦІ

СУДОВА ПРАКТИКА

Відповідно до статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус судів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановях Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права.

Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановях Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права.

Статтею 36 цього Закону передбачено, що Верховний Суд забезпечує однакове застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом.

Згідно з процесуальним законом в адміністративному судочинстві механізмами забезпечення єдності судової практики є

розгляд зразкових справ, розгляд справ об'єднаною палатою та судовою палатою.

Підстави для передачі справи на розгляд палати

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів, передає справу на розгляд палати, до якої входить така колегія, якщо ця колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з цієї самої палати або у складі такої палати.

Підстави для передачі справи на розгляд об'єднаної палати

Суд, який розглядає справу в касаційному порядку у складі колегії суддів або палати, передає справу на розгляд

об'єднаної палати, якщо ця колегія або палата вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду у складі колегії суддів з іншої палати або у складі іншої палати чи об'єднаної палати.

Питання про передачу справи на розгляд палати, об'єднаної палати:

- ▶ вирішується судом за власною ініціативою або за клопотанням учасника справи;
- ▶ вирішується більшістю від складу суду, що розглядає справу;
- ▶ може бути вирішене до прийняття постанови судом касаційної інстанції;
- ▶ вирішується ухвалою.

ПРАВОВІ ВИСНОВКИ У ЗРАЗКОВИХ СПРАВАХ

У

продовж 2019 року на розгляді Касаційного адміністративного суду перебувало 28 зразкових справ, з яких 25 — надійшло цього року. У 13 справах відмовлено у відкритті провадження, в 1 справі провадження закрито, по суті розглянуто 9 справ, залишилося розглянути 5 справ.

У 2019 році набрали чинності 2 рішення, ухвалені в 2018 році, та 3 рішення, ухвалені в 2019 році.

■ ПРО ПЕРЕВЕДЕННЯ З ПЕНСІЇ ПО ІНВАЛІДНОСТІ НА ПЕНСІЮ ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Відповідне рішення ухвалене Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 04 квітня 2018 року у зразковій справі № 822/524/18 і скасовано постановою Великої Палати Верховного Суду від 13 лютого 2019 року. Велика Палата Верховного Суду ухвалила нове рішення, що набрало законної сили 13 лютого 2019 року. Цим рішенням було задоволено позовні вимоги особи до Кам'янець-Подільського

об'єднаного управління Пенсійного фонду України Хмельницької області, зокрема про визнання протиправною відмови здійснити її переведення з пенсії по інвалідності на пенсію державного службовця.

Суть спору полягала у тому, що позивачка вважала, що внаслідок порушення статті 37 Закону України від 16 грудня 1993 року № 3723-ХІІ «Про державну службу» (далі — Закон України № 3723-ХІІ) та статті 26 Закону України від 09 липня 2003 року № 1058-ІV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі — Закон України № 1058-ІV) відповідач незаконно відмовив їй у переведенні з пенсії по інвалідності на пенсію державного службовця, посилаючись на

те, що позивачка не досягла визначеного Законом України № 1058-ІV пенсійного віку.

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що позивачка, яка є інвалідом II групи, має стаж на посаді державної служби понад 20 років, перед зверненням за призначенням пенсії працювала на посаді, віднесений до посад державних службовців, має право на призначення пенсії по інвалідності згідно зі статтею 37 Закону України № 3723-ХІІ, а тому відповідно наявні правові підстави для переведення позивачки з пенсії по інвалідності, призначеної їй відповідно до Закону України № 1058-ІV, на пенсію державного службовця по інвалідності II групи відповідно до Закону України № 3723-ХІІ.

(Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 лютого 2019 року у справі № 822/524/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР — 80147824).

■ ПРО ВИДАЧУ ПЕНСІОНЕРУ ОРГАНАМИ ПРОКУРАТУРИ ДОВІДКИ ПРО ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ ДЛЯ ПЕРЕРАХУНКУ ПЕНСІЇ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПІДВИЩЕННЯМ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКАМ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ

Відповідне рішення ухвалене Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 16 квітня 2018 року у справі № 825/506/18, яке залишено без змін Великою Палатою Верховного Суду (постанова від 23 жовтня 2019 року) і набрало законної сили 23 жовтня 2019 року. Цим рішенням

відмовлено у задоволенні позовних вимог особи до прокуратури Чернігівської області про визнання неправомірними дій щодо відмови видати довідку про заробітну плату за посадою, з якої їй було призначено пенсію, для пред'явлення до органів Пенсійного фонду України у зв'язку із підвищенням заробітної

плати працівникам органів прокуратури згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 року № 657 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо оплати праці працівникам прокуратури» (далі — постанова № 657) та зобов'язання видати таку довідку.

Суть спору полягала у тому, що позивач — пенсіонер, якому призначено пенсію за вислугу років відповідно до Закону України від 05 листопада 1991 року № 1789-ХІІ «Про прокуратуру» (далі — Закон України № 1789-ХІІ), після 15 липня 2015 року (з дня набуття чинності Законом України від 14 жовтня

2014 року № 1697-VII «Про прокуратуру» (далі — Закон України № 1697-VII) звернувся до органу прокуратури із заявою про надання довідки про заробітну плату для перерахунку пенсії, тобто в період, протягом якого Уряд не прийняв відповідного нормативно-правового акта і не визначив умов та порядок перерахунку призначених пенсій працівникам прокуратури відповідно до вимог статті 86 Закону України № 1697-VII. У видачі такої довідки було відмовлено і позивач звернувся до адміністративного суду.

У цій справі Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду дійшов такого висновку. На час звернення позивача до прокуратури області із заявою про

надання довідки про заробітну плату, складові якої відповідають заробітній платі працюючого працівника органів прокуратури, який обіймає посаду, подібну до тієї, що обіймав позивач, для здійснення перерахунку пенсії за вислугу років на підставі Закону України № 1789-ХІІ та постанови № 657 станом на 01 вересня 2017 року, нормативного акта, який би регламентував підстави, форму, зміст, механізм та суб'єкта її видачі, немає. Відсутність цього акта зумовлена тим, що на рівні закону не передбачено (не врегульовано) можливості, умов і порядку перерахунку пенсії за вислугу років для непрацюючих пенсіонерів органів прокуратури, для досягнення мети якої й існує потреба у довідці з відомостями про заробітну плату.

(Рішення Верховного Суду від 16 квітня 2018 року у справі № 825/506/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР — 73737741).

■ ПРО РОЗМІР ПЕНСІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА ВИСЛУГУ РОКІВ

Це рішення ухвалене Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 04 лютого 2019 року у справі № 240/5401/18, яке залишено без змін Великою Палатою Верховного Суду (постанова від 16 жовтня 2019 року) і набрало законної сили 16 жовтня 2019 року. Цим рішенням задоволено позовні вимоги особи — військовослужбовця у запасі до Головного управління Пенсійного фонду України в Житомирській області про визнання протиправними дій щодо зменшення основного розміру призначеної пенсії з 83% до 70% сум грошового забезпечення військовослужбовців та зобов'язання здійснити перерахунок та виплату призначеної пенсії.

Суть спору полягала у тому, що позивачу — військовослужбовцю, який був звільнений зі служби, з 07 березня 2004 року призначено пенсію за вислугу

років відповідно до Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-ХІІ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі — Закон України № 2262-ХІІ), виходячи з вислуги років — 31 рік — у розмірі 83% грошового забезпечення. Однак у квітні 2018 року Головне УПФ позивачу здійснило перерахунок пенсії з 01 січня 2018 року, у зв'язку зі зміною грошового забезпечення на підставі постанови Кабінету Міністрів України № 704 «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового та начальницького складу та деяких інших осіб», постанови Кабінету Міністрів України № 103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» виходячи з основного розміру пенсії 70% грошового забезпечення, вказаного у

довідці від 20 березня 2018 року, що надійшла від Житомирського обласного військового комісаріату. На звернення позивача щодо перерахунку пенсії листом від 16 листопада 2018 року № Б-4680 Головне УПФ повідомило позивача, що обчислення пенсії в розмірі 83% відповідних сум грошового забезпечення чинним законодавством

не передбачено, а тому пенсія перерахована та виплачується відповідно до норм чинного законодавства. Вважаючи такі дії Головного УПФ протиправними, позивач звернувся до суду.

Колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку, що при перерахунку пенсії позивача з 01 січня 2018 року відповідно

до статті 63 Закону України № 2262-ХІІ на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 103 «Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб» відсутні підстави для застосування механізму нового обчислення пенсії із застосуванням норм частини другої статті 13

Закону України № 2262-ХІІ, яка застосовується саме при призначенні пенсії. Тому при перерахунку пенсії змінною величиною є лише розмір грошового забезпечення, натомість відсоткове значення розміру основної пенсії, яке обчислювалося при її призначенні відповідно до наявної у позивача вислуги років, є незмінним.

(Рішення Верховного Суду від 04 лютого 2019 року у справі № 240/5401/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 79615886).

■ ПРО ГРОШОВУ КОМПЕНСАЦІЮ ЗА НЕВИКОРИСТАНІ ДНІ ДОДАТКОВОЇ ВІДПУСТКИ УЧАСНИКУ БОЙОВИХ ДІЙ

Це рішення ухвалене Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 16 травня 2019 року у справі № 620/4218/18 та залишено без змін Великою Палатою Верховного Суду (постанова від 21 серпня 2019 року) і набрало законної сили 21 серпня 2019 року. Цим рішенням задоволено позовні вимоги особи — учасника бойових дій, звільненого з військової служби, до військової частини, зокрема про визнання протиправною бездіяльності щодо ненарахування та невикористання грошової компенсації за невикористані дні додаткової відпустки.

Суть спору полягала у тому, що позивач — учасник бойових дій, звільнений з військової служби, на день прийняття наказу про виключення зі списків особового складу не отримав виплати грошової компенсації за невикористані календарні дні соціальної відпустки, передбаченої Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», виходячи з грошового забезпечення станом на день звільнення з військової служби. Відповідач

вважав, що грошова компенсація як соціальна гарантія може бути виплачена у разі наявності відповідного права на відпустки, яке позивач не реалізував у зв'язку з настанням особливого періоду, а відповідно і не набув права на отримання грошової компенсації за не отриману додаткову відпустку, оскільки частиною дев'ятнадцятою статті 101 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» припинено надання військовослужбовцям додаткової відпустки.

Правовий висновок Верховного Суду за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.

Норми Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» не обмежують та не припиняють право учасника бойових дій на отримання грошової компенсації за всі

невикористані дні додаткової відпустки, право на яку набуто під час проходження військової служби в особливий період з моменту оголошення мобілізації.

Припинення відпустки на час особливого періоду не означає припинення права на відпустку, яке (тобто право на відпустку) може бути реалізовано в один із таких двох способів: 1) безпосереднє надання особі відпустки після закінчення особливого періоду, який може тривати невизначений термін; 2) грошова компенсація відпустки особі.

(Рішення Верховного Суду від 16 травня 2019 року у справі № 620/4218/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 81798649).

■ ПРО СПЛАТУ ЄДИНОГО ВНЕСКУ НА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ ФІЗИЧНОЮ ОСОБОЮ-ПІДПРИЄМЦЕМ, ЯКА ЗДІЙСНЮЄ НЕЗАЛЕЖНУ ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Це рішення ухвалене Верховним Судом у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду 02 вересня 2019 року у справі № 520/3939/19, яке залишено без змін Великою Палатою Верховного Суду (постанова від 04 грудня 2019 року) і набрало законної сили 04 грудня 2019 року. Цим рішенням задоволено позовні вимоги фізичної особи-підприємця до Головного управління ДФС у Харківській області (далі — ДФС, контролюючий орган, відповідач у справі), зокрема, щодо визнання протиправними та скасування вимоги про сплату боргу (недоїмки) з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Суть спору полягала у тому, що позивач як фізична особа-підприємець (про що до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань внесено відомості) перебуває на податковому обліку в органах ДФС, є платником єдиного податку (перебуває

на спрощеній системі оподаткування) та здійснює незалежну професійну діяльність. За 2018 рік сплатив єдиний соціальний внесок, що підтверджують наявні в матеріалах справи копії платіжних доручень. Голо-

вне управління ДФС у Харківській області прийняло вимогу про сплату боргу (недоїмки), згідно з якою позивачу як фізичній особі нараховано суму боргу зі сплати єдиного соціального внеску, вважаючи, що особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність та одночасно є фізичними особами-підприємцями, мають сплачувати єдиний внесок як фізичні особи-підприємці та як особи, що здійснюють незалежну професійну діяльність.

Правовий висновок Верховного Суду за результатами розгляду зазначеної адміністративної справи полягає в такому.

Законодавець розмежовує платників єдиного внеску на фізичних осіб-підприємців та осіб, які провадять незалежну професійну діяльність.

За наявного існуючого правового регулювання взяття та перебування на обліку платника єдиного внеску

фізичної особи-підприємця з ознакою провадження незалежної професійної діяльності не передбачено.

Взяття контролюючим органом на облік особи як платника єдиного внеску — фізичної особи-підприємця (пункт 4 частини першої статті 4 Закону України від 08 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі — Закон України № 2464-VI) та внесення відомостей до реєстру застрахованих осіб унеможливорює нарахування єдиного внеску за іншим типом платника без прийняття відповідних рішень і внесення змін щодо попереднього обліку особи у спосіб, визначений Законом і підзаконними нормативно-правовими актами.

Підзаконний нормативно-правовий акт спеціальної облікової політики в частині визначення такої категорії платників єдиного внеску, як фізична особа-підприємець з ознакою здійснення незалежної професійної діяльності, не відповідає статті 4 Закону України № 2464-VI.

Зміна контролюючим органом обліку особи платника єдиного внеску в спосіб, не встановлений Законом або встановлений підзаконним нормативно-правовим актом, який не відповідає Закону в цій частині, та нарахування на підставі таких дій єдиного внеску, суперечить принципам законності та належного врядування.

(Рішення Верховного Суду від 02 вересня 2019 року у справі № 520/3939/19, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР — 84077152).

ПРАВОВІ ВИСНОВКИ ОБ'ЄДНАНОЇ ПАЛАТИ

До 20 травня 2019 року об'єднана палата діяла у складі суддів: Володимира Бевзенка, Миколи Гімона, Михайла Грицива, Надії Данилевич, Ігоря Олендера, Михайла Смоковича, Раїси Ханової.

З вказаної дати до складу об'єднаної палати входять судді: Володимир Бевзенко, Олена Калашнікова, Наталія Коваленко, Ігор Олендер, Андрій Рибачук, Михайло Смокович, Раїса Ханова.

Упродовж 2019 року об'єднана палата ухвалила 8 судових рішень.

■ ПРО ВІДМОВУ У ВІДКРИТТІ АПЕЛЯЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА АПЕЛЯЦІЙНОЮ СКАРГОЮ ЦЬОЇ ОСОБИ НА ЦЕ САМЕ СУДОВЕ РІШЕННЯ

суду прийняв постанову від 13 лютого 2019 року у справі № 816/1310/16.

У цій справі об'єднана палата Касаційного адміністративного суду погодилась з висновком суду апеляційної інстанції, що, виходячи з приписів пункту 3 частини першої статті 299 КАС України, суд апеляційної інстанції зобов'язаний відмовити у відкритті апеляційного провадження у справі за наявності постанови про залишення апеляційної скарги цієї самої особи без задоволення або ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення.

Крім цього, об'єднана палата Касаційного адміністративного суду зазначила, що з аналізу частини третьої статті 298, пунктів 3, 4 частини першої статті 299 КАС України можна зробити висновок, що використана законодавцем конструкція «є <...> ухвала про відмову у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою цієї особи на це саме судове рішення» є чіткою та не викликає множинного розуміння, а тому правила пункту 3 частини першої статті 299 КАС України не підлягають обмеженню в застосуванні, а норми частини третьої статті 298 вказаного Кодексу — розширеному тлумаченню.

Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного адміністративного

(Постанова Верховного Суду від 13 лютого 2019 року у справі № 816/1310/16, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 79846063).

■ ПРО СТРОК ОСКАРЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО АКТА

Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду прийняв постанову від 13 березня 2019 року у справі № 712/8985/17.

Позивач звернувся з позовом до Черкаської міської ради, в якому просив визнати нечинним рішення Черкаської міської ради «Про затвердження Положень та ставок місцевих податків

і зборів на території міста Черкаси» від 22 січня 2015 року № 2-672 (далі — Рішення № 2-672).

Верховний Суд зазначив, що особливості оскарження нормативно-правових актів, зокрема, органів місцевого самоврядування передбачені статтею 171 КАС України. Правила цієї статті не містять спеціальних вимог до строку

звернення до адміністративного суду з позовами, предметом оскарження яких є нормативно-правові акти.

Згідно з частиною першою, другою статті 99 КАС України адміністративний позов може бути подано в межах строку звернення до адміністративного суду, встановленого цим Кодексом або іншими законами. Для звернення до

адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється шестимісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Таким чином, законодавець встановлює строк звернення до адміністративного суду з дня, коли особа дізналася або мала б дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Прийняття органом місцевого самоврядування нормативно-правового акта про встановлення місцевих податків чи зборів визначає передумови виникнення у платника податків податкового обов'язку за відповідним податком чи збором, який полягає у його обчисленні, декларуванні та/або сплаті в порядку і строки, визначені Податковим кодексом України.

Тому, звертаючись до суду з позовом про оскарження нормативно-правового акта, позивач має обґрунтувати не лише зміст позовних вимог, а і факт порушення цим актом його суб'єктивних прав, свобод, інтересів.

(Постанова Верховного Суду від 13 березня 2019 року у справі № 712/8985/17, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 80457637).

■ ПРО ВІДСУТНІСТЬ ПІДСТАВ ДЛЯ ПОВЕРНЕННЯ СУДОВОГО ЗБОРУ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАКРИТТЯМ КАСАЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

«... обчислюючи строк звернення до адміністративного суду з позовом про оскарження нормативно-правового акта, необхідно брати до уваги таке:

багаторазове застосування та триваюча дія (тривала чинність) нормативно-правового акта;

дійсність факту перебування суб'єкта у відносинах, які регулюються нормативно-правовим актом;

дата факту порушення прав, свобод, інтересів, тобто коли саме особа (позивач) дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів;

чи є чинним нормативно-правовий акт, яким порушено права, свободи, інтереси особи (позивача);

чи перебуває особа (позивач) у правовідносинах, які регулюються нормативно-правовим актом і який оскаржується до адміністративного суду;

коли вступила особа (позивач) у правовідносинах, які регулюються

нормативно-правовим актом і коли з них вибула».

З урахуванням вищезазначеного Верховний Суд зробив висновок, що за умови перебування особи (позивача) у правовідносинах, які регулюються нормативно-правовим актом і який оскаржується до адміністративного суду, строк звернення до адміністративного суду із позовом не може обмежуватися шістьма місяцями, передбаченими частиною другою статті 99 КАС України. У разі оскарження нормативно-правового акта строк такого оскарження буде вимірюватися усім часом чинності цього нормативно-правового акта.

Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду постановив ухвалу від 22 листопада 2019 року у справі № 816/731/16, якою відмовлено у задоволенні клопотання позивача про повернення судового збору.

Суть питання полягало у тому, що позивач – Товариство з обмеженою відповідальністю «Долина-Центр»

(далі – ТОВ, позивач) – звернувся до Верховного Суду з касаційною скаргою на ухвалу суду апеляційної інстанції, однак у подальшому подав клопотання про відмову від неї та порушив питання про повернення судового збору, сплаченого за подання касаційної скарги.

Позиція Верховного Суду полягає в такому.

Аналізуючи рішення Касаційного адміністративного суду, суд дійшов висновку, що до виникнення різної практики щодо застосування пункту 5 частини першої статті 7 Закону України «Про судовий збір» призвело неоднозначне тлумачення категорії «закриття (припинення) провадження у справі».

Так, колегії суддів Касаційного адміністративного суду, які відмовляли в задоволенні клопотання про повернення судового збору, вузько тлумачили категорію «закриття (припинення) провадження у справі», маючи на увазі лише підстави для закриття провадження, встановлені статтею 238 КАС України.

В той же час колегії суддів Касаційного адміністративного суду, задовольняючи клопотання про повернення судового збору у зв'язку з відмовою від касаційної скарги, ширше підходили до розуміння категорії «закриття (припинення) провадження у справі»,

маючи на увазі, що видами загального процесуального інституту закриття провадження у справі є: закриття провадження у справі (стаття 238 КАС України); закриття апеляційного провадження (стаття 305 КАС України); закриття касаційного провадження (стаття 339 КАС України); закриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами (частина перша статті 367 КАС України).

Аналіз процесуального законодавства свідчить про неможливість ототожнення понять «закриття провадження у справі» та «закриття касаційного провадження».

Зазначені висновки зроблені з підстав та наслідків закриття провадження у справі та закриття касаційного провадження.

Наслідком закриття провадження у справі є відсутність (скасування) рішення, яким закінчено розгляд справи по суті, тоді як закриття касаційного провадження

приведе до залишення в силі рішення суду апеляційної інстанції.

Зазначене підтверджує різне значення понять «закриття провадження у справі» та «закриття касаційного провадження» та неможливість їх ототожнення.

Пункт 5 частини першої статті 7 Закону України «Про судовий збір» передбачає можливість повернення судового збору лише у випадку закриття (припинення) провадження у справі (крім випадків, якщо провадження у справі закрито у зв'язку з відмовою позивача від позову і така відмова визнана судом), у тому числі в апеляційній та касаційній інстанціях.

Повернення судового збору у випадку закриття касаційного провадження пункт 5 частини першої статті 7 Закону України «Про судовий збір» не передбачає, що унеможливило задоволення клопотання позивача про повернення судового збору.

(Ухвала Верховного Суду від 22 листопада 2019 року у справі № 816/731/16, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85836082).

■ ПРО ПОРЯДОК ПОДАННЯ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ

Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду прийняв постанову від 22 листопада 2019 року у справі № 2040/8090/18.

Суть спору полягала у тому, що позивач, не погодившись із додатковим судовим рішенням суду першої інстанції, подав апеляційну скаргу безпосередньо до суду апеляційної інстанції, який ухвалою повернув позивачу апеляційну скаргу без розгляду. Таке рішення мотивоване порушенням позивачем порядку подання апеляційної скарги, встановленого частиною

першою статті 186 КАС України (у редакції Закону, що діяв до 15 грудня 2017 року) та вимог підпункту 15.5 пункту 15 частини першої Розділу VII перехідних положень КАС України (у редакції Закону, що діяв після 15 грудня 2017 року).

Позиція Верховного Суду полягає в такому.

Щодо застосування статті 297 КАС України та підпункту 15.5 пункту 15 частини першої Розділу VII перехідних положень КАС України (у редакції Закону, що діяв на момент

прийняття рішення судом апеляційної інстанції), колегія суддів Верховного Суду зазначила, що, виходячи з принципу пропорційності при здійсненні

судочинства, особа, яка подає апеляційну скаргу, вправі очікувати застосування норм процесуального законодавства, зокрема статті 297 КАС України, які надають їй право як безпосереднього подання апеляційної скарги до апеляційного суду, так і подання апеляційної скарги через місцевий суд.

(Постанова Верховного Суду від 22 листопада 2019 року у справі № 2040/8090/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85836102).

■ ПРО ПОЧАТОК ВІДЛІКУ СТРОКУ НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ

Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду прийняв постанову від 22 листопада 2019 року у справі № 461/5908/18.

У цій справі, яка є справою з приводу рішення суб'єкта владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності, позивач 01 лютого 2019 року подав апеляційну скаргу на рішення суду від 10 січня 2019 року, копію якого отримав 25 січня 2019 року.

Стаття 286 КАС України є спеціальною нормою процесуального закону, що визначає особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності, та частина четверта якої встановлює спеціальні у відношенні до статті 295 КАС України строк на апеляційне оскарження (протягом десяти днів) і порядок обчислення

Застосування принципу пропорційності при здійсненні судочинства вимагає такого тлумачення підпункту 15.5 пункту 15 частини першої Розділу VII Перехідних положень КАС України (у редакції Закону, що діяв на момент прийняття рішення судом апеляційної інстанції), яке б гарантувало особі право на безпосереднє звернення із апеляційною

цього строку (з дня проголошення судового рішення).

Водночас статтею 286 КАС України не обмежено повноваження суду апеляційної інстанції щодо поновлення строку на апеляційне оскарження в порядку частини третьої статті 295 КАС України, і на відміну від правил, установлених статтею 270 КАС України, передбачений статтею 286 КАС України строк на апеляційне оскарження не є преклюзивним.

Розгляд справи судом першої інстанції здійснювався у відсутності сторін,

скаргою до апеляційного суду відповідно до статті 297 КАС України.

Колегія суддів погодилася з доводами позивача щодо наявності у нього права, встановленого статтею 297 КАС України, безпосередньо звертатися з апеляційною скаргою до суду апеляційної інстанції.

за результатами якого проголошено вступну та резолютивну частини. Повний текст судового рішення позивачем отримано 25 січня 2019 року, а тому суд дійшов висновку, що початок відліку строку на апеляційне оскарження розпочинається з 26 січня 2019 року відповідно до частини першої статті 295 КАС України, тобто з дня отримання повного судового рішення. Апеляційна скарга подана засобами поштового зв'язку 01 лютого 2019 року, тобто в межах 10-денного строку на апеляційне оскарження, передбаченого статтею 286 Кодексу адміністративного судочинства України. У цьому випадку застосування порядку обчислення строку на апеляційне оскарження з моменту проголошення є порушенням прав позивача на апеляційне оскарження, оскільки він не був присутній під час проголошення судового рішення і про прийняте судове рішення дізнався лише після його отримання.

(Постанова Верховного Суду від 22 листопада 2019 року у справі № 461/5908/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85836083).

■ ПРО ПЕРЕРАХУВАННЯ СУБВЕНЦІЇ ЗГІДНО З РОЗПОДІЛОМ ВІДПОВІДНО ДО ДОГОВОРІВ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ВЗАЄМОРОЗРАХУНКІВ

Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду прийняв постанову від 09 грудня 2019 року у справі № 1740/1838/18.

Комунальне підприємство «Костопільводоканал» звернулось з позовом до Міністерства фінансів України (далі — Мінфін) з вимогою про визнання бездіяльності протиправною щодо неприйняття рішення про перерахування позивачу субвенції на погашення різниці в тарифах та недоведення цього рішення до відома Держказначейства, зобов'язання відповідача прийняти рішення про перерахування субвенції згідно з розподілом відповідно до вказаних договорів та довести рішення до відома Держказначейства.

Об'єднана палата Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду дійшла таких висновків.

Право на судовий захист передбачає можливість звернення до суду за захистом порушеного права, але вимагає, щоб порушення, про яке стверджує позивач, було обґрунтованим. Таке порушення має бути реальним, стосуватися індивідуально виражених прав або інтересів особи, яка стверджує про їх порушення. При цьому захист прав здійснюється у разі їх порушення, і звернення до суду є способом захисту порушених суб'єктивних прав, а не способом відновлення законності та правопорядку у публічних правовідносинах

Умовою надання адміністративним судом захисту прав є встановлення їх

порушення відповідачем, який перебуває у відповідних публічних правовідносинах із позивачем, проте своїми протиправними рішеннями, діями (бездіяльністю) впливає на його обов'язки, права чи інтереси.

У спірних відносинах Мінфін визначений відповідальним органом державної влади, який зобов'язаний завершити процедури проведення розрахунків шляхом виділення коштів, передбачених Законом України від 21 грудня 2016 року № 1801-VIII «Про Державний бюджет України на 2017 рік», у порушення пункту 8 Порядку та умов надання у 2017 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на погашення різниці між фактичною вартістю теплової енергії, послуг з централізованого опалення, постачання гарячої води, централізованого водопостачання та водовідведення, постачання холодної води та водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню та/або іншим підприємствам тепlopостачання, централізованого питного водопостачання та водовідведення, які надають населенню такі послуги, та тарифами, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування, що затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 травня 2017 року № 332, не прийняв рішення про перерахування субвенції згідно з розподілом відповідно до визначених вище договорів про проведення взаєморозрахунків та не

довів його до Держказначейства, внаслідок чого виникли обставини, які позбавили позивача можливості своєчасно розрахуватися з бюджетом в установленому Урядом порядку, що призвело до збільшення відповідних податкових боргових зобов'язань останнього.

У цьому випадку Мінфін є учасником спірних відносин, оскільки саме він має прийняти рішення для ініціювання початку вчинення Держказначейством дій щодо перерахування субвенції згідно з розподілом.

Посилання на неможливість здійснення своїх зобов'язань через значне невиконання у 2017 році запланованих надходжень з податку на додану вартість, а також щодо того, що бюджетний період 2017 року завершився 31 грудня цього ж року, визнано судом таким, що не ґрунтується на вимогах закону та є безпідставним.

(Постанова Верховного Суду від 09 грудня 2019 року у справі № 1740/1838/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 86274713).

■ ПРО ЗУПИНЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНІЙ СПРАВІ З ПІДСТАВ НЕМОЖЛИВОСТІ ЇЇ РОЗГЛЯДУ ДО ВИРІШЕННЯ ІНШОЇ СПРАВИ, ЩО РОЗГЛЯДАЄТЬСЯ В ПОРЯДКУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду прийняв постанову від 12 грудня 2019 року у справі № 826/25204/15.

У цій справі суд апеляційної інстанції задовольнив клопотання представників позивача та зупинив апеляційне провадження до набрання законної сили рішенням Конституційного Суду України за результатом розгляду справи за конституційними поданнями Пленуму Верховного Суду України та 47 народних депутатів України від 20 січня 2015 року щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої і шостої статті 1; частин першої, другої, третьої, четвертої і восьмої статті 3; пункту 2 частини п'ятої статті 5; пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України № 1682-VII.

Позиція об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду у цій справі є такою.

Під неможливістю розгляду справи до вирішення іншої справи слід розуміти те, що обставини, які розглядаються у такій іншій справі, не можуть бути встановлені адміністративним судом самостійно через обмеженість своєї юрисдикції щодо конкретної справи внаслідок

непідвідомості, обмеженості предметом позову, неможливості розгляду тотожної справи, певної черговості розгляду вимог тощо.

Суд не може посылатися на об'єктивну неможливість розгляду справи у випадку, коли зібрані докази дозволяють встановити та оцінити обставини (факти), які є предметом судового розгляду (речення друге пункту 3 частини першої статті 236 чинного КАС України).

Зупинення провадження в адміністративній справі з підстав неможливості її розгляду до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, є доцільним у випадках, коли предметом розгляду органу конституційної юрисдикції є норми закону чи іншого акта, якими врегульовано питання щодо юридичної відповідальності фізичної особи.

В інших випадках визнання неконституційним закону чи іншого акта не матиме впливу на правове регулювання відносин, що виникли (відбулися) до ухвалення рішення Конституційним Судом України.

Вирішуючи питання щодо зупинення провадження в адміністративній справі з підстав неможливості її розгляду до

вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, суд повинен належним чином проаналізувати імовірні наслідки ухвалення Конституційним Судом України рішення за результатом розгляду справи, їх взаємозв'язок із спірними правовідносинами, що є предметом розгляду в адміністративній справі, підставами позову та відобразити відповідні висновки у своїй ухвалі.

У спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, пов'язаних із реалізацією Закону України № 1682-VII, зупинення провадження в адміністративних справах до розгляду Конституційним Судом України питання щодо конституційності окремих положень цього Закону може бути визнано доцільним за умов дійсної пов'язаності потенційного результату розгляду цього питання з фактичними обставинами адміністративної справи та належного обґрунтування судом необхідності такого зупинення.

(Постанова Верховного Суду від 12 грудня 2019 року у справі № 826/25204/15, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 86333355).

■ ПРО ВІДСУТНІСТЬ ПІДСТАВ ДЛЯ СПЛАТИ СУДОВОГО ЗБОРУ ЗА ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО УХВАЛЕННЯ ДОДАТКОВОГО СУДОВОГО РІШЕННЯ

Верховний Суд у складі об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду прийняв постанову від 20 грудня 2019 року у справі № 240/6150/18,

якою задовольнив касаційну скаргу Головного управління ДФС у Житомирській області (далі – відповідач, ДФС).

Суть спору полягала у тому, що рішенням Житомирського окружного адміністративного суду задоволено позовні вимоги Товариства з обмеженою

відповідальністю «ПідлубиАгро+» (далі – Товариство, позивач) про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень – рішень ДФС та стягнуто з ДФС на користь позивача витрати по сплаті судового збору. Також додатковим рішенням цього суду задоволено частково заяву Товариства щодо стягнення з ДФС судових витрат на професійну допомогу та витрат, пов'язаних з присуттям представника до суду.

Ухвалою Сьомого апеляційного адміністративного суду апеляційну скаргу ДФС на додаткове рішення залишено без руху у зв'язку з невідповідністю її вимогам частини п'ятої статті 296 Кодексу адміністративного судочинства України, оскільки не додано документа про сплату судового збору, а згодом її було повернуто.

ДФС подав касаційну скаргу на ухвалу апеляційного суду, зазначивши, що нормами Закону України «Про судовий збір» не передбачено сплату судового збору за звернення до суду з апеляційною скаргою на додаткове судове рішення.

Верховний Суд під час розгляду касаційної скарги відповідача за результатами аналізу положень Закону України «Про судовий збір» дійшов висновку про те, що судовий збір не підлягає сплаті у разі оскарження додаткового судового рішення щодо визначення судом способу виконання судового рішення у випадку вирішення питання про право або вирішення питання розподілу судових витрат.

Аналізуючи обґрунтованість підстав для відступлення від висновку Касаційного адміністративного Суду у складі Верховного Суду щодо застосування

норм Закону України «Про судовий збір» у подібних правовідносинах, а саме щодо сплати судового збору за подання апеляційної/касаційної скарги на додаткове судове рішення, яким вирішено питання розподілу судових витрат, об'єднана палата Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду виходила з такого.

Питання розподілу судових витрат і способу виконання судового рішення у разі вирішення питання про право є обов'язком суду, що вирішується за результатами розгляду справи в залежності від того, яке рішення приймається судом.

Оскарження судового рішення щодо розподілу судових витрат може відбуватися або шляхом оскарження рішення по суті спору в частині розподілу судових витрат, або шляхом оскарження додаткового судового рішення.

Додаткове судове рішення є невід'ємною складовою основного судового рішення.

Відповідно до пункту 5 частини другої статті 3 цього Закону судовий збір не справляється за подання заяви про винесення додаткового судового рішення.

Разом з тим у наведеному переліку прямо не визначено, що судовий збір не сплачується і за подання апеляційної чи касаційної скарги на додаткове судове рішення.

Аналізуючи вказані норми, суд дійшов висновку, що такий підхід законодавця обумовлений тим, що ухваленню судового рішення за позовною заявою

або заявою процесуального характеру передують стадія відкриття відповідного провадження, на якій суд зобов'язаний перевірити повноту сплати судового збору відповідно до вимог закону в залежності від обсягу та характеру вимог та/або ціни позову.

Під час розгляду касаційної скарги ДФС суд дійшов висновку, що вимоги про розподіл судових витрат не відносяться до позовних та не впливають на розмір ставки судового збору, що підлягає сплаті при поданні позовної заяви, а також враховуючи, що розмір судового збору за подання скарги на рішення суду залежить від суми судового збору, що підлягав сплаті при поданні позовної заяви, іншої заяви і скарги (крім оскарження ухвали суду з процесуальних питань), то і підстави вимагати сплати судового збору за подання апеляційної або касаційної скарги на додаткове рішення (додаткову постанову) суду щодо розподілу судових витрат відсутні.

За наведеного правового регулювання та обставин справи Верховний Суд дійшов висновку, що суд апеляційної інстанції допустив порушення норм процесуального права, що призвело до постановлення незаконної ухвали, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі.

(Постанова Верховного Суду у складі об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду від 20 грудня 2019 року у справі № 240/6150/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 86504840).

ПРАВОВІ ВИСНОВКИ СУДОВОЇ ПАЛАТИ

продовж 2019 року у складі судових палат Касаційного адміністративного суду ухвалено 21 судове рішення.

СУДОВІ РІШЕННЯ, УХВАЛЕНІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

■ ПРО ВІДСТРОЧЕННЯ ПОГАШЕННЯ ПОДАТКОВОГО БОРГУ ПІДПРИЄМСТВОМ, ЯКЕ ЗДІЙСНЮЄ СВОЮ ДІЯЛЬНІСТЬ В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ АТО

Верховний Суд у складі колегії суддів палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду прийняв постанову від 06 березня 2019 року у справі № 2а-25767/10/0570.

Суть спору полягала в можливості відстрочення погашення податкового боргу підприємству на підставі рішення суду через скрутне фінансове становище, в якому воно перебуває, оскільки здійснює свою діяльність в зоні проведення антитерористичної операції.

Позиція Верховного Суду полягає в такому.

Інститути розстрочення/відстрочення податкового боргу платника податків та розстрочення/відстрочення виконання судового рішення не можуть отожднюватись, а відтак, розглядаючи питання відстрочення виконання судового рішення, суди мають застосовувати положення КАС України.

З огляду на те, що підприємство в повній мірі підтвердило наявність об'єктивних та непереборних обставин, що ускладнюють виконання ним судового рішення у цій справі (відсутність видобутку та реалізації вугілля, проведення бойових дій призвели до погіршення фінансового становища підприємства, відсутності коштів на

рахунках, відпусток без збереження заробітної плати працівників, простою, а також заборгованостей зі сплати обов'язкових платежів), Верховний Суд погодився з висновком судів попередніх інстанцій про наявність підстав для відстрочення підприємству виконання рішення суду.

При цьому Верховний Суд зазначив, що питання відстрочення виконання судового рішення у цій справі ніяким чином не нівелює статус заборгованості підприємства як податкового боргу, не звільняє від обов'язку його сплати та настання наслідків в разі невиконання (несвоєчасного виконання) такого обов'язку.

(Постанова Верховного Суду від 06 березня 2019 року у справі № 2а-25767/10/0570, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 80317430).

■ ПРО СТРОК, У МЕЖАХ ЯКОГО МОЖЕ БУТИ ЗАЯВЛЕНА ПОЗОВНА ВИМОГА ПРО СТЯГНЕННЯ ПЕНІ НА СУМУ НЕСВОЄЧАСНО ВІДШКОДОВАНОГО ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Верховний Суд у складі колегії суддів палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду прийняв постанову від 14 березня 2019 року у справі № 822/553/17.

Суть спору полягала у вимозі позивача сплатити пеню, нараховану на суму заборгованості бюджету з відшкодування податку на додану вартість.

Адміністративний позов залишено без розгляду з підстав порушення

позивачем шестимісячного строку на звернення до суду, встановленого частиною другою статті 99 Кодексу адміністративного судочинства України (в редакції, чинній до 15 грудня 2017 року).

У цій справі Верховний Суд дійшов висновку, що позовна вимога про стягнення пені на суму несвоєчасно відшкодованого податку на додану вартість з Державного бюджету України може бути заявлена в

межах строку, встановленого пунктом 102.5 статті 102 Податкового кодексу України для подання заяви про відшкодування надміру сплачених грошових зобов'язань, тобто протягом 1095 днів.

(Постанова Верховного Суду від 14 березня 2019 року у справі №822/553/17, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 80607116).

■ ПРО СТРОК ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ З АДМІНІСТРАТИВНИМ ПОЗОВОМ ПРО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ КОНТРОЛЮЮЧОГО ОРГАНУ ПРО ВІДМОВУ В РЕЄСТРАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ НАКЛАДНОЇ В ЄДИНОМУ РЕЄСТРІ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ

Верховний Суд у складі колегії суддів палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів прийняв постанову від 11 жовтня 2019 року у справі № 640/20468/18.

Спірним у вказаній справі є питання застосування строку звернення до суду з позовом про визнання протиправним і скасування рішення про відмову в реєстрації податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних та зобов'язання її зареєструвати після проведення процедури адміністративного оскарження та отримання рішення про залишення скарги без задоволення.

Позиція Верховного Суду полягає в такому.

Із прийняттям чинної редакції Кодексу адміністративного судочинства України та відмінним правовим регулюванням,

визначеним частиною четвертою статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України, інші рішення контролюючих органів, які не стосуються нарахування грошових зобов'язань платника податків, за умови попереднього використання позивачем досудового порядку вирішення спору (застосування процедури адміністративного оскарження — абзац третій пункту 56.18 статті 56 Податкового кодексу України, оскаржуються в судовому порядку в такі строки:

а) тримісячний строк для звернення до суду встановлюється за умови, якщо рішення контролюючого органу за результатами розгляду скарги було прийнято та вручено платнику податків (скаржнику) у строки, встановлені Податковим кодексом України. При цьому такий строк обчислюється з дня вручення скаржнику рішення за

результатами розгляду його скарги на рішення контролюючого органу;

б) шестимісячний строк для звернення до суду встановлюється за умови, якщо рішення контролюючого органу за результатами розгляду скарги не було прийнято та/або вручено платнику податків (скаржнику) у строки, встановлені Податковим кодексом України. При цьому такий строк обчислюється з дня звернення скаржника до контролюючого органу із відповідною скаргою на його рішення.

(Постанова Верховного Суду від 11 жовтня 2019 року у справі № 640/20468/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85033140).

■ ПРО ЗАМІНУ СТОРОНИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Верховний Суд у складі колегії суддів палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів прийняв постанову від 11 жовтня 2019 року у справі № 812/1408/16.

Суть спору полягала в можливості застосування механізму заміни сторони виконавчого провадження у випадку переведення платника податків на обслуговування до іншого контролюючого

органу з причин, не пов'язаних зі зміною місцезнаходження такого платника.

Позиція Верховного Суду полягає в такому.

У разі зміни місця обслуговування (обліку) платника податків не відбувається фактичного (компетенційного) або процесуального адміністративного (публічного) правонаступництва контролюючих органів. Обставини, з якими Закон України

від 02 червня 2016 року № 1404-VIII «Про виконавче провадження» і стаття 379 Кодексу адміністративного судочинства України пов'язують можливість здійснення заміни сторони виконавчого провадження, у такому разі відсутні,

відповідно органом, який має забезпечити виконання судового рішення та відновити права платника податків, є той, якого зобов'язано судовим рішенням, що набрало законної сили, вчинити певні дії.

(Постанова Верховного Суду від 11 жовтня 2019 року у справі № 812/1408/16, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85058551).

■ ПРО ОСКАРЖЕННЯ ОКРЕМОЇ УХВАЛИ

Верховний Суд у складі колегії суддів палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів прийняв постанову від 18 жовтня 2019 року у справі № 821/597/18.

У цій справі апеляційний адміністративний суд окремою ухвалою постановив довести до відома керівництва ДФС України про допущені посадовими особами територіального органу ДФС України порушення законодавства.

В основу висновків суду апеляційної інстанції про наявність підстав для постановлення окремої ухвали фактично покладено позицію про невраховання митним органом при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, імпортованих підприємством, у кожному наступному випадку

викладеної у судових рішеннях, ухвалені на користь підприємства, позиції щодо порядку здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів, що мало наслідком прийняття численних рішень про коригування митної вартості товарів.

З огляду на специфіку предметів спорів у адміністративних справах щодо оскарження рішень про коригування митної вартості товарів, а

також особливості адміністративного провадження щодо вирішення кожного спору по суті, Верховний Суд дійшов висновку, що скасування в судовому порядку таких рішень про коригування митної вартості товарів стосовно різних випадків поставок не є підставою для висновку про триваючу системність порушень митного органу у межах здійснення покладених на нього повноважень.

Використаний судом апеляційної інстанції в оскаржуваній окремій ухвалі підхід визнано надто формалізованим, адже він породжує упереджену негативну оцінку діям митного органу у наступних випадках митного контролю та митного оформлення товарів, імпортованих підприємством, безвідносно до специфіки кожної з поставок.

(Постанова Верховного Суду від 18 жовтня 2019 року у справі № 821/597/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85154589).

■ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ ШТРАФНИХ САНКЦІЙ ТА ПЕНІ ЗА НЕНАЛЕЖНЕ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЩОДО СПЛАТИ СТРАХОВИХ ВНЕСКІВ НА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

Верховний Суд у складі колегії суддів палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів прийняв постанову від 23 жовтня 2019 року у справі № 2340/4157/18.

Суть спору полягала у вимозі товариства визнати протиправним та скасувати рішення податкового органу про застосування штрафних санкцій та нарахування пені в розмірі за несвоєчасну сплату (несвоєчасне

перерахування) єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування після відкриття провадження у справі про банкрутство підприємства та введення мораторію на задоволення вимог кредиторів.

Верховний Суд дійшов висновку, що встановлена нормою абзацу четвертого частини четвертої статті 12 Закону України від 14 травня 1992 року № 2342-ХІІ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (в редакції, чинній до 19 січня 2013 року) заборона щодо нарахування неустойки (штрафу, пені), застосування санкцій протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів стосується невиконання чи неналежного виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів

(обов'язкових платежів), термін виконання яких настав до дати введення мораторію і не поширюється на поточні зобов'язання (зобов'язання, які виникли після цієї дати) боржника. Боржник, стосовно якого порушено провадження про визнання банкрутом і введено мораторій на задоволення вимог кредиторів, звільняється від відповідальності лише за невиконання зобов'язань, щодо яких запроваджено мораторій. За поточними зобов'язаннями боржник відповідає на загальних підставах до прийняття господарським судом постанови про визнання його банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

(Постанова Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року у справі № 2340/4157/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85521093).

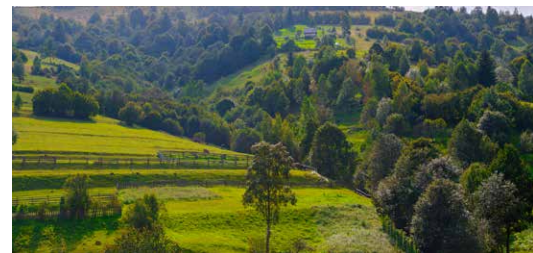
СУДОВІ РІШЕННЯ, УХВАЛЕНІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

■ ПРО СТРОКИ РОЗГЛЯДУ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ КЛОПОТАНЬ ПРО НАДАННЯ ДОЗВОЛУ НА РОЗРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ ІЗ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав прийняв постанову від 23 січня 2019 року у справі № 803/667/18.

Суть спору у цій справі полягала у ненаданні у встановлений законодавством строк дозволу на розроблення документації із землеустрою або мотивованої відмови у його наданні відповідно до заяви (клопотання).

У цій справі Верховний Суд погодився з доводами скаржника про те, що прийняття одного з рішень, визначених статтею 123 Земельного кодексу України, за клопотанням позивача про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність, є протиправним, і, враховуючи недоліки при встановленні фактичних обставин справи, не дослідження їх судом першої інстанції,

дійшов висновку про необхідність направлення справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

(Постанова Верховного Суду від 23 січня 2019 року у справі № 803/667/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 79439283).

■ ПРО ПОВЕРНЕННЯ МАТЕРІАЛІВ НА ВИПЛАТУ ОДНОРАЗОВОЇ ГРОШОВОЇ ДОПОМОГИ

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав прийняв постанову від 14 лютого 2019 року у справі № 822/764/18.

Суть спору стосувалася визначення порядку та належного органу, до компетенції якого входить призначення та виплата одноразової грошової

допомоги поліцейському, якому інвалідність встановлена внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням служби в органах внутрішніх справ.

У цій справі Верховний Суд дійшов такого висновку.

(Постанова Верховного Суду від 14 лютого 2019 року у справі № 822/764/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 79846268).

Позивача звільнено зі служби в поліції наказом Головного управління Національної поліції в Хмельницькій області на підставі пункту 2 частини першої статті 77 Закону України «Про національну поліцію» (через хворобу), а тому на нього як на поліцейського поширюються норми цього Закону, а порядок та умови призначення одноразової грошової допомоги урегульовано Порядком та умовами виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського, затвердженими наказом Міністерства внутрішніх справ України

від 11 січня 2016 року № 4. Отже, належним органом, до якого позивач мав звернутися із заявою (рапортом) про виплату одноразової грошової допомоги, є Головне управління Національної поліції в Хмельницькій області, а не Міністерство внутрішніх справ України відповідно до Порядку та умов призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без установаження інвалідності працівника міліції, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 850.

■ ПРО СТАТУС ОСОБИ, ЯКА ПОСТРАЖДАЛА ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ, КАТЕГОРІЇ 1

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав прийняв постанову від 20 березня 2019 року у справі № 697/121/17.

Суть спору стосувалася присвоєння позивачу статусу постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи I категорії та видачі відповідного посвідчення.

У цій справі Верховний Суд дійшов такого висновку про застосування підпункту 1 пункту 4 Закону України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII «Про внесення змін та визнання такими,

що втратили чинність, деяких законодавчих актів України».

Виключення з 01 січня 2015 року зони посиленого радіоекологічного

контролю із переліку радіоактивно забруднених територій не позбавляє статусу потерпілого осіб, яким раніше, до 31 грудня 2014 року, було встановлено статус і видано посвідчення постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи. Особа, якій видано безтермінове посвідчення громадянина, який постійно проживав на території зони посиленого радіологічного контролю (категорія 4), для цілей застосування пункту 1 частини 1 статті 14 Закону «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», вважається потерпілим від Чорнобильської катастрофи.

(Постанова Верховного Суду від 20 березня 2019 року у справі № 697/121/17, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 80632873).

■ ПРО ПРАВОМІРНІСТЬ ВКЛЮЧЕННЯ ДО СКЛАДУ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, З ЯКОГО ОБЧИСЛЮЄТЬСЯ ПЕНСІЯ, ОТРИМАНОЇ ІНДЕКСАЦІЇ ГРОШОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних

прав прийняв постанову від 03 квітня 2019 року у справі № 638/9697/17.

Суть спору стосувалася нарахування та виплати пенсії по інвалідності з

грошового забезпечення без урахування грошової допомоги на оздоровлення, індексації, одноразової грошової допомоги при звільненні.

Незважаючи на наявність спеціального законодавства, зокрема Закону України від 09 квітня 1992 року № 2262-III «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» та відповідних підзаконних нормативних актів, якими врегульовуються відносини щодо обчислення (призначення, перерахунку) пенсій військовослужбовцям та наявність спеціального законодавства, зокрема Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XI «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», яким імперативно визначаються види (складові) грошового забезпечення військовослужбовців, натомість які не врегульовують питання віднесення індексації грошового забезпечення до видів грошового забезпечення,

з якого обчислюється пенсія, при вирішенні цього питання слід субсидіарно застосовувати положення спеціальних законів щодо механізму проведення індексації, її мети та правової природи (суті), зокрема Закону України від 05 жовтня 2000 року № 2017-III «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії, Закону України від 03 липня 1991 року № 1282-XII «Про індексацію грошових доходів населення», та Порядку проведення індексації грошових доходів населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року № 1078.

Субсидіарне застосування зазначених норм права дає підстави для правового висновку, що індексація грошового забезпечення має систематичний (щомісячний) характер, а її правова природа полягає у підтриманні купівельної спроможності рівня заробітної плати (грошового забезпечення) внаслідок її

знецінення через подорожчання споживчих товарів і послуг, а тому вона має бути врахована у складі грошового забезпечення військовослужбовців для розрахунку пенсії за вислугу років, що забезпечує дотримання пенсійних прав осіб, звільнених з військової служби як складової конституційного права на соціальний захист. В іншому випадку неврахування індексації при обчисленні пенсії за вислугу років призвело б до застосування для визначення розміру пенсії знеціненого грошового забезпечення.

(Постанова Верховного Суду від 03 квітня 2019 року у справі № 638/9697/17, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 80930914).

■ ПРО ДОКУМЕНТИ, ЩО СВІДЧАТЬ ПРО ПРИЧИНИ ТА ОБСТАВИНИ ПОРАНЕННЯ (КОНТУЗІЇ, ТРАВМИ, КАЛІЦТВА)

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав прийняв постанову від 10 квітня 2019 року у справі № 822/220/18.

Суть спору стосувалася відмови у призначенні одноразової грошової допомоги, оскільки позивачем не подано документ, що свідчить про причини та обставини поранення.

У цій справі Верховний Суд дійшов такого висновку.

Документами, що свідчать про причини та обставини поранення (контузії, травми, каліцтва), зокрема про те, що поранення (контузія, травма, каліцтво) не пов'язане з учиненням особою кримінального чи адміністративного правопорушення, не є наслідком учинення нею дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння або навмисного спричинення собі тілесного ушкодження, можуть бути лише достовірні документи про причини і обставини одержання військовослужбовцем такого поранення.

При цьому неподання особою, яка звернулася за призначенням одноразової грошової допомоги, документів, що свідчать про причини та обставини поранення (контузії, травми, каліцтва), не створює для Міністерства оборони України обов'язку щодо їх вилучення.

(Постанова Верховного Суду від 10 квітня 2019 року у справі № 822/220/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 81047127).

■ ПРО СКАСУВАННЯ РЕЄСТРАЦІЙНИХ ДІЙ У ЄДИНОМУ ДЕРЖАВНОМУ РЕЄСТРІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ ТА ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав прийняв постанову від 20 травня 2019 року у справі № 826/9046/16.

Суть спору стосувалася процедури розгляду скарг у сфері державної реєстрації, що визначена Порядком розгляду скарг у сфері державної реєстрації,

затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 року № 1128.

У цій справі Верховний Суд дійшов таких висновків.

Справи щодо оскарження рішень Міністерства юстиції України, прийнятих за наслідками розгляду скарг на дії державних реєстраторів, підлягають розгляду за правилами саме адміністративної юстиції.

Позбавлення заінтересованої особи, яка є власником майна, можливості взяти участь у розгляді скарги, яка стосується його безпосередньо, є істотним

порушенням процедури розгляду скарги, яке ставить під сумнів безсторонність (неупередженість), повноту перевірки та обґрунтованість рішення.

Висновок Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, на думку суду, не може бути скасований у судовому порядку, оскільки не є рішенням суб'єкта владних повноважень у контексті норм КАС України, яке створює правові наслідки, а являє собою відображення суб'єктивної думки членів комісії при розгляді скарги та є підставою для прийняття відповідного наказу Міністерством юстиції України, який в цьому випадку має правове значення.

(Постанова Верховного Суду від 20 травня 2019 року у справі № 826/9046/16, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 81857780).

■ ПРО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ВИПЛАТУ ПЕНСІЇ УЧАСНИКУ ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав прийняв постанову від 31 липня 2019 року у справі № 348/2357/16-а.

У цій справі спір, серед іншого, стосувався визнання неправомірними дій щодо відмови в зарахуванні позивачеві до загального стажу період догляду за особами похилого віку.

Вирішуючи цей спір, Верховний Суд дійшов такого висновку.

Під час застосування пункту «ж» статті 3 та пункту «є» статті 56 Закону України «Про пенсійне забезпечення» слід виходити з того, що сам по собі догляд за пенсіонером, незалежно від його віку, за відсутності висновку медичного закладу про потребу в сторонньому догляді, не може бути підставою для зарахування періодів такого догляду до стажу роботи, який дає право на призначення пенсії за віком.

(Постанова Верховного Суду від 31 липня 2019 року у справі № 348/2357/16-а, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 83413146).

■ ПРО РІШЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОМІСІЇ З ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙ У СИСТЕМІ ДЕПОЗИТАРНОГО ОБЛІКУ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ ЕМІТЕНТА

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних

прав прийняв постанову від 07 серпня 2019 року у справі № 826/2212/17.

Спір стосувався рішення щодо зупинення внесення змін до системи депозитарного

обліку цінних паперів на виконання, ухваленого Нацкомісією на виконання постанови старшого слідчого Нацполіції про заборону внесення змін до системи депозитарного обліку, якою зобов'язано на найближчому засіданні прийняти відповідне рішення стосовно ряду товариств за переліком.

Вирішуючи цей спір, Верховний Суд дійшов таких висновків.

Нацкомісія є органом, що здійснює державне регулювання ринку цінних

паперів, та органом, уповноваженим приймати рішення щодо зупинення внесення змін до системи депозитарного обліку, зокрема, для захисту інтересів держави та інвесторів.

Невиконання Нацкомісією постанови слідчого у кримінальному провадженні, яка стала підставою для ухвалення оспорюваного рішення у цій справі, лежало б поза межами правового поля, тому відповідач у спірних відносинах діяв підставно, законно та у межах наданих повноважень.

(Постанова Верховного Суду від 07 серпня 2019 року у справі № 826/2212/17, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 83632535).

■ ПРО ПРИТЯГНЕННЯ ПОЗИВАЧА ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав прийняв постанову від 21 серпня 2019 року у справі № 823/1850/16.

Спір стосувався виконання позивачем робіт з реконструкції АЗК шляхом виконання будівельно-монтажних робіт з встановлення газового модуля без документу, що дає право на виконання таких будівельних робіт.

Вирішуючи цей спір, Верховний Суд дійшов висновку, що розміщення виконаного цілісним заводським виробом стаціонарного заправника газом на раніше введеній в експлуатацію автомобільній заправній станції є її реконструкцією, здійснення якої в силу закону відноситься до будівельних робіт і потребує отримання дозволу органу державного архітектурно-будівельного контролю.

(Постанова Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 823/1850/16, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 83800134).

■ ПРО ПІВНІЧНУ НАДБАВКУ

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав прийняв постанову від 09 жовтня 2019 року у справі № 489/5283/16-а.

Суть спору стосувалася відмови зарахувати до стажу роботи в місцевостях, прирівняних до районів Крайньої Півночі, із розрахунку 1 рік роботи

за 1 рік 6 місяців на пільгових умовах та заробітної плати за певний період з урахуванням сум районних коефіцієнтів та північних надбавок.

Вирішуючи цей спір, Верховний Суд дійшов таких висновків.

Північна надбавка за своєю правовою природою не може бути віднесена до

компенсаційних витрат, оскільки вона не є відшкодуванням працівникові понесених ним матеріальних витрат, того, що витрачено (має бути витрачено) в процесі виконання трудових обов'язків. Натомість північна надбавка виплачувалась регулярно, тобто їй притаманна періодичність, та у фіксованому

розмірі незалежно від здійснення працівником матеріальних витрат. Тобто її виплата не пов'язувалась з юридичним фактом понесення працівником матеріальних витрат.

Законодавством не передбачено право осіб на врахування до заробітку, з

якого обчислюється пенсія, північної надбавки, яку отримували особи під час роботи в районах Крайньої Півночі. Факт сплати роботодавцем позивача страхових внесків з вказаних сум виплаченої надбавки в даному випадку жодного значення для вирішення спору не має.

(Постанова Верховного Суду від 09 жовтня 2019 року у справі № 489/5283/16-а, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85032158).

■ ПРО ЗАСТОСУВАННЯ КОЕФІЦІЄНТІВ ІНДЕКСАЦІЇ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав прийняв постанову від 18 грудня 2019 року у справі № 804/937/16.

Суть спору полягала у тому, що проведення в 2016 році індексації нормативної грошової оцінки із застосуванням коефіцієнтів індексації за 2013, 2014 роки призвело до суттєвого збільшення орендної плати для позивача як землекористувача.

Вирішуючи цей спір, Верховний Суд дійшов таких висновків.

Для визначення суми податкових зобов'язань із земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності використовується нормативна грошова оцінка земель. Відповідно до законодавства, вона проводиться раз у 5-7 років, а для визначення поточних зобов'язань необхідно проіндексувати її на коефіцієнт індексації, який щороку розраховує центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин за індексом споживчих цін за попередній рік. При цьому коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель застосовується кумулятивно (тобто накопичувально) залежно від дати проведення нормативної грошової оцінки земель,

а не від дати набрання чинності рішенням ради про затвердження нормативної грошової оцінки».

Тобто якщо нормативна грошова оцінка проведена у 2013 році, а введена в дію у 2016 році, індексуючи нормативну грошову оцінку земельної ділянки у 2016 році, необхідно застосовувати поточний розмір нормативної грошової оцінки (тобто введений в дію у 2016 році) та кумулятивно проіндексувати його на коефіцієнти індексації за попередні роки, починаючи з дати проведення нормативної грошової оцінки (2013 рік).

Що ж стосується застосування щорічних коефіцієнтів індексації, то вони встановлені не рішенням ради від 15 липня 2015 року, а їх щороку розраховує центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин за індексом споживчих цін за попередній рік.

Тому вимоги пункту 271.2 статті 271 Податкового кодексу України (далі — ПК України), які стосуються рішення рад щодо нормативної грошової оцінки, не поширюються на питання застосування щорічних коефіцієнтів індексації.

Натомість правила застосування щорічних коефіцієнтів індексації встановлено пунктом 289.2 статті 289 ПК України.

Так, за змістом пункту 289.2 статті 289 ПК України кумулятивне (тобто накопичувальне) застосування щорічних коефіцієнтів індексації пов'язане саме з датою проведення нормативної грошової оцінки, але не з датою прийняття рішення ради про її затвердження чи датою введення в дію нормативної грошової оцінки.

Необхідно відрізнити поняття проведення нормативної грошової оцінки та її затвердження, які є різними видами діяльності у сфері оцінки земель (стаття 11 Закону України «Про оцінку земель» від 11 грудня 2003 року № 1378-IV) та здійснюється різними суб'єктами.

На думку колеги суддів, правильне визначення поняття «дати проведення нормативної грошової оцінки земель» є визначальним у цьому спорі, оскільки від цієї дати необхідно починати кумулятивне застосування коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки, що, зрештою, впливає на розмір плати за землю.

Відповідно до абзацу 5 частини першої статті 1 Закону України «Про оцінку земель» від 11 грудня 2003 року № 1378-IV дата оцінки земельної ділянки — дата (число, місяць та рік), на яку проводиться оцінка земельної ділянки та визначається її вартість. Для

нормативної грошової оцінки земельної ділянки — дата, вказана в технічній документації.

Отже, від висновків, яких дійшов Верховний Суд при розгляді інших справ, що кумулятивне застосування коефіцієнта індексації нормативної грошової оцінки земель залежить від дати набрання чинності відповідним рішенням міської ради, необхідно відступити.

У спірних правовідносинах відповідач при формуванні витягу № 03-07/010216/100 від 02 лютого 2016 року з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки застосовував чинну з 01 січня 2016 року нормативну грошову оцінку земель м. Дніпропетровська (згідно з рішенням Дніпропетровської міської ради від 15 липня 2015 року № 4/65). При цьому, відповідач кумулятивно застосував коефіцієнти індексації за попередні роки, починаючи від дати проведення нормативної грошової оцінки (2013 рік).

Це означає, що також необхідно відступити від висновку, який зробив Верховний Суд при розгляді справи № 804/2035/16, що у такому випадку має місце застосування нормативної грошової оцінки з більш раннього строку, ніж час її затвердження та введення в дію у встановленому законом порядку.

Так, за встановлених обставин нормативну грошову оцінку застосовано саме з часу її затвердження (2016), але не раніше. При цьому застосовуючи кумулятивно коефіцієнт індексації, відповідач правильно здійснив таке застосування від дати

саме проведення нормативної грошової оцінки (2013 рік).

Такий порядок індексації нормативної грошової оцінки земельної ділянки відповідає вимогам законодавства, оскільки пункт 289.2 статті 289 ПК України прямо передбачає, що коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки земель застосовується кумулятивно залежно від дати проведення нормативної грошової оцінки земель, а не від дати її затвердження.

Законодавство не містить положень, які встановлюють обов'язок застосовувати коефіцієнт індексації перспективно. Натомість сама базова величина нормативної грошової оцінки земель застосовується після введення її в дію.

Між тим коефіцієнт індексації нормативної грошової оцінки завжди застосовується ретроспективно. Тобто кожного року, після 01 січня, для розрахунку бази оподаткування земельним податком враховується чинна нормативна грошова оцінка (яка проводиться раз на 5–7 років) з урахуванням кумулятивного (накопичувального)

застосування коефіцієнтів індексації (які визначаються щорічно). Визначальним є те, що саме закон встановлює, що кумулятивне застосування коефіцієнта індексації починається з дати проведення нормативної грошової оцінки. А враховуючи, що нормативна грошова оцінка проводиться раз на 5–7 років, то щорічно після її проведення при визначенні бази оподаткування будуть враховуватись усі коефіцієнти індексації за попередні роки, починаючи від дати проведення нормативної грошової оцінки.

Такий підхід дозволяє актуалізувати величину бази оподаткування земельним податком, визначену, наприклад, у 2016 році на підставі нормативної грошової оцінки, розмір якої визначено станом на 2013 рік, шляхом врахування інфляційних коефіцієнтів за цей період.

Тобто сенс кумулятивного застосування коефіцієнтів індексації саме у тому й полягає, щоб, застосовуючи їх за минулі роки, починаючи з дати проведення грошової оцінки, щорічно актуалізувати базу оподаткування земельним податком.

(Постанова Верховного Суду від 18 грудня 2019 року у справі № 804/937/16, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 86459468).

■ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ КОШТІВ, ПРИРІВНЯНИХ ДО ВКЛАДУ, ЗА РАХУНОК ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав прийняв постанову від 21 грудня 2019 року у справі № 823/1674/18.

Суть спору стосувалася невиключення даних про рахунок позивача до переліку рахунків, за якими вкладник має право на відшкодування коштів за вкладом у банку за рахунок Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Вирішуючи цей спір, Верховний Суд дійшов таких висновків.

У частині третій статті 38 Закону України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (далі — Закон України № 4452-VI), якою врегульовано заходи щодо забезпечення збереження активів банку, запобігання втрати майна та збитків банку, визначено підстави, з яких правочини (у тому числі договори) неплатоспроможного банку є нікчемними.

Відповідно до частини другої статті 215 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

За правилами частини першої статті 216 Цивільного кодексу України недійсний правочин не створює юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю.

Частина третя статті 38 Закону України № 4452-VI містить перелік підстав, за наявності яких правочини (у тому числі договори) неплатоспроможного банку є нікчемними.

При цьому Законом України від 16 липня 2015 року № 629-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку» (далі — Закон України № 629-VIII), який набрав чинності 12 серпня 2015 року, частину третю статті 38 Закону України № 4452-IV доповнено пунктом 9, згідно із яким правочини (у тому числі договори) неплатоспроможного банку є нікчемними у разі здійснення банком, віднесеним до категорії проблемних, операцій, укладення (переоформлення) договорів, що призвело до збільшення витрат, пов'язаних з виведенням банку з ринку, з порушенням норм законодавства.

Разом з цим з метою забезпечення захисту прав фізичних осіб, які були ошукані за посередництвом банків, вирішення питання щодо відшкодування їм коштів, а також для запобігання таким зловживанням у майбутньому 15 листопада 2016 року за № 1736-VIII прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відшкодування фізичним особам через систему гарантування вкладів фізичних осіб шкоди, завданої зловживанням у сфері банківських та інших фінансових послуг» (далі — Закон України № 1736-VIII), яким також внесені зміни до Закону України № 4452-VI.

З пояснювальної записки до проекту Закону України № 1736-VIII видно, що необхідність прийняття вказаного законопроекту виникла у зв'язку з набуттям розповсюдження схемою, за якою у приміщеннях банку фізичним особам пропонується укласти не договори банківського вкладу з банком, а договори позики з небанківськими

фінансовими установами через повіреного, яким виступає банк. При цьому з метою введення в оману споживачів щодо дійсного предмета договору банк відкриває кожному клієнту банківський рахунок, з якого в подальшому кошти перераховуються на рахунки небанківських фінансових установ.

Як зазначено у пояснювальній записці, за даними Фонду, із використанням саме такої схеми було ошукано за посередництвом лише ПАТ «Банк «Михайлівський» 14 тисяч фізичних осіб на загальну суму, що перевищує 1,5 млрд гривень.

Крім того, зловживаючи низьким рівнем правової та фінансової культури фізичних осіб, особливо людей пенсійного віку (понад 45 відсотків фізичних осіб, постраждалих від схеми, реалізованої, зокрема, за участю ПАТ «Банк Михайлівський», є старшими 55 років), банком не надавалася таким особам чітка та однозначна інформація про те, що на кошти, залучені як позика до небанківської фінансової установи, не поширюються гарантії щодо їх відшкодування.

З метою захисту прав фізичних осіб, які були ошукані за посередництвом банку, в тому числі клієнтів ПАТ «Банк Михайлівський», та унеможливлення мультиплікації таких схем у майбутньому виникла необхідність внести зміни до Законів України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», «Про банки і банківську діяльність» та «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» для врегулювання питань:

поширення на зазначених осіб гарантій відшкодування коштів, передбачених Законом України «Про систему

гарантування вкладів фізичних осіб»; посилення відповідальності небанківських фінансових установ (у тому числі пов'язаних із банками), якими у зазначений вище спосіб були залучені як позика кошти від фізичних осіб;

встановлення заборони фінансовим установам залучати кошти фізичних осіб (крім учасників такої установи) із зобов'язанням щодо їх повернення, у тому числі шляхом отримання позики, у разі якщо це прямо не передбачено законом про діяльність відповідної фінансової установи;

встановлення обов'язку банку при виконанні функцій повіреного, агента, іншого представника або посередника із залучення коштів від фізичних осіб попередньо ознайомлювати у письмовій формі таких фізичних осіб про непоширення на їхні кошти, залучені на користь третіх осіб, гарантій, встановлених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб».

19 листопада 2016 року набрали чинності положення пункту 15 Прикінцевих Положень Закону України № 4452-VI, внесені Законом України № 1736-VIII, яким передбачено, що до вкладу прирівнюються кошти, які залучені від фізичної особи як позика або вклад до небанківської фінансової установи через банк, що виступив повіреним за відповідним договором і на

день набрання чинності Законом України № 1736-VIII віднесений до категорії неплатоспроможних, якщо при цьому банком не було поінформовано фізичну особу під розпис про непоширення на такі кошти гарантій, передбачених цим законом, а фізична особа, яка розмістила, надала такі кошти, прирівнюється до вкладника.

Фонд зобов'язано ретельно вивчити документи щодо кожної фізичної особи, яку прирівняно до вкладника і кошти якої прирівняні до вкладу цим пунктом, і не пізніше 20 робочих днів з дня набрання чинності Законом України № 1736-VIII розпочати за рахунок коштів Фонду у межах суми відшкодування, визначеної частиною першою статті 26 цього Закону, виплату відшкодування коштів фізичним особам, які набули право на таке відшкодування у зв'язку з їх прирівнянням до вкладників.

Тобто з метою поширення гарантій Закону України № 4452-VI до вкладу були прирівняні кошти фізичних осіб за чітко визначеними ознаками, які при цьому не є вкладом згідно із чинним законодавством. А саме, до вкладу прирівнюються кошти, які залучені від фізичної особи як позика або вклад до небанківської фінансової установи через банк, що виступив повіреним за відповідним договором і на день набрання чинності Законом

України № 1736-VIII віднесений до категорії неплатоспроможних, якщо при цьому банком не було поінформовано фізичну особу під розпис про непоширення на такі кошти гарантій, передбачених цим законом, а фізична особа, яка розмістила, надала такі кошти, прирівнюється до вкладника.

Судами встановлено, що правочин з надання позивачем позики ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» та операції по перерахуванню коштів позичальнику та повернення коштів з рахунку вказаного товариства на рахунок позивача були вчинені після віднесення ПАТ «Банк Михайлівський» до категорії проблемних.

Поряд з цим під час розгляду справ судами різних юрисдикцій у рішеннях, які набрали законної сили, та, зокрема, у справі № 826/20089/16 суди встановили, що 11 листопада 2014 року між ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» та ПАТ «Банк Михайлівський» було укладено Договір доручення № 1, згідно з умовами якого ПАТ «Банк Михайлівський» в якості повіреного мав здійснювати пошук, залучення та надання фізичним особам (далі — клієнти) консультацій про умови та можливість передачі останніми у позику грошових коштів на користь ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» як Довірителя на умовах строковості та платності.

Відповідно до предмету Договору доручення ПАТ «Банк Михайлівський» мав укладати договори, що передбачають отримання/залучення ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» грошових коштів у позику від фізичних осіб за формою, передбаченою відповідним додатком до даного Договору доручення.

На виконання вищезазначеного Договору доручення ПАТ «Банк Михайлівський» від імені ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» укладались з фізичними особами (Клієнтами) договори позики за встановленою формою та залучались кошти на рахунок ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» (далі – Договір позики).

Зміст вказаних фактичних обставин свідчить про те, що у межах спірних правовідносин ПАТ «Банк Михайлівський» виступав повіреним, хоча про це й не було зазначено у договорі № 980-021-000182745, укладеному 28 січня 2016 року між ТОВ «Інвестиційно-розрахунковий центр» та позивачем, з наступними змінами.

Матеріали справи не містять відомостей про те, що позивач був повідомлений банком під підпис про непоширення гарантій банку на кошти у сумі 18 500,00 грн станом на 19 травня

2016 року, повернуті на рахунок позивача за договором позики з небанківською фінансовою установою від 28 січня 2016 року (із змінами, внесеними 15 березня 2016 року).

Отже, кошти позивача відповідають чітко визначеним критеріям, визначеним змінами, внесеними до Закону України № 4452-VI Законом України № 1736-VIII, а тому вони прирівнюються до вкладу, а позивач, відповідно, – до вкладника.

З урахуванням наведеного Судова палата з розгляду справ щодо захисту соціальних прав погодилася із висновком судів попередніх інстанцій в частині визнання протиправною бездіяльності Уповноваженої особи Фонду на здійснення ліквідації ПАТ «Банк Михайлівський» щодо невиключення повної інформації до переліку вкладників та зобов'язання її включити дані про рахунок позивача до переліку

рахунків, за якими вкладник має право на відшкодування коштів за вкладом у ПАТ «Банк Михайлівський» за рахунок Фонду.

Водночас мотиви, з яких виходили суди попередніх інстанцій, підлягають зміні, оскільки ґрунтуються на неправильному правозастосуванні, а саме: незастосуванні закону, який підлягав застосуванню.

Також Верховний Суд вказав, що правова природа наказу Уповноваженої особи Фонду про визнання правочинів нікчемними унеможливило здійснення судового розгляду щодо визнання його недійсним, а тому позовні вимоги про визнання протиправним та скасування наказу в частині визнання правочину за договором банківського вкладу (депозиту), укладеного між банком та позивачем, нікчемним, не можуть бути розглянуті в судовому порядку.

(Постанова Верховного Суду від 21 грудня 2019 року у справі № 823/1674/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 86594122)

СУДОВІ РІШЕННЯ, УХВАЛЕНІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

■ ПРО ПОВНОВАЖЕННЯ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНО-ДИСЦИПЛІНАРНОЇ КОМІСІЇ АДВОКАТУРИ

Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян прийняв постанову від 17 грудня 2019 року у справі № 0740/807/18.

Суть спору полягала у наявності у Вищій кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури повноважень ухвалювати рішення про порушення дисциплінарної справи щодо адвоката.

У цій справі Верховний Суд, виходячи з повноважень Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії, передбачених частиною четвертою, пунктом 3 частини п'ятої статті 52 Закону України від 5 липня 2012 року № 5076-VI «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» дійшов висновку, що цей орган має право ухвалити нове рішення за результатами розгляду скарги на рішення регіональної Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури про відмову в порушенні

дисциплінарної справи, яким порушити дисциплінарну справу й повернути її матеріали на стадію розгляду до регіональної Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури. Приймаючи таке рішення, Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія не перевищує своїх повноважень.

(Постанова Верховного Суду від 17 грудня 2019 року у справі № 0740/807/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 86431137).

ПРАВОВІ ВИСНОВКИ КОЛЕГІЙ

■ СПРАВИ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Виборчому процесу притаманний темпоральний аспект, сутність якого полягає у тому, що цілеспрямована діяльність суб'єктів виборчого процесу неминуче розгортається у часі.

Колегія суддів Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду зазначає, що в умовах швидкоплинного виборчого процесу позачергових виборів народних депутатів України порушення будь-якого строку тягне за собою недотримання строків наступних процедур, що може мати наслідком не лише порушення прав чи законних інтересів окремого суб'єкта виборчого процесу, а й прав інших суб'єктів, а головне — права народу-суверена на формування складу органу законодавчої влади, як це визначено у статті 3 Першого протоколу до Європейської конвенції прав людини.

Центральна виборча комісія, реалізуючи свої повноваження щодо

забезпечення права Політичної партії «Рух Нових Сил Михайла Саакашвілі» на участь у виборчому процесі, враховуючи, що жодних правових підстав для проведення повторного жеребкування не існує, розуміючи необхідність забезпечення принципів і засад виборчого процесу, дотримання прав суб'єктів та інших учасників виборчого процесу, рівність прав і можливостей партій та інших суб'єктів та учасників виборчого процесу, у тому числі свободи ведення передвиборчої агітації та права на вільні вибори, поновлення прав Політичної партії «Рух Нових Сил Михайла Саакашвілі» і кандидатів від цієї партії та не порушення при цьому права інших суб'єктів, прийняла рішення про включення партії до виборчого бюлетеня без проведення жеребкування.

На думку колегії суддів, приймаючи постанову від 30 червня 2019 року № 1383 «Про внесення змін до

постанови Центральної виборчої комісії від 26 червня 2019 року № 1345», Комісія діяла, зокрема, на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України; з використанням повноваження з метою, з якою це повноваження надано; обґрунтовано, безсторонньо (неупереджено); добросовісно; розсудливо; з дотриманням принципу рівності перед законом; пропорційно, зокрема з дотриманням необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення.

(Постанова Верховного Суду від 08 липня 2019 року у справі № 855/244/19, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 82872775).

■ СПРАВИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ (КРІМ ВИБОРЧИХ) ТА ГРОМАДЯНСЬКИХ ПРАВ

Не може бути обмежено доступ до інформації про земельні ділянки, надані приватним особам у користування, а також прізвища, імена, по батькові цих фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали такі ділянки.

(Постанова Верховного Суду від 22 жовтня 2019 року у справі № 351/872/16-а, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85087831).

■ СПРАВИ З ПРИВОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ АДВОКАТУРИ

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає віднесення до стажу роботи в галузі права періоду роботи за спеціальністю після здобуття особою найвищого з трьох рівнів вищої освіти, які були передбачені Законом України від 17 січня 2002 року «Про вищу освіту», тобто спеціаліста або магістра.

Законодавець прирівняв освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста, який передбачений Законом України від 17 січня 2002 року «Про вищу освіту» та належав до рівня «повна вища освіта», із ступенем вищої освіти магістра, що визначений Законом України від 01 липня 2014 року «Про вищу освіту».

(Постанова Верховного Суду від 17 вересня 2019 року у справі № 320/5653/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 84462122).

■ СПРАВИ ЩОДО ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ І РІШЕНЬ ІНШИХ ОРГАНІВ

Державний виконавець, вчинивши дії з опечатування квартири для збереження майна під

час знесення міжквартирної перегородки в порядку примусового виконання, обмежив неповнолітніх

дітей, які зареєстровані та проживають у цій квартирі, у доступі до житла та користуванні ним.

(Постанова Верховного Суду від 23 жовтня 2019 року у справі № 815/4439/15, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85121708).

■ СПРАВИ, ЩО ВИНИКАЮТЬ З ВІДНОСИН ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Військовослужбовець, який проходить військову службу на посаді фельд-

шера-рятувальника рятувальної парашутно-десантної групи, належить до посад

льотного складу та має право на надбавку за особливості проходження служби.

(Постанова Верховного Суду від 25 жовтня 2019 року у справі № 1.380.2019.000894, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85206693).

■ СПРАВИ З ПРИВОДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Лист, яким Державна служба геології та надр України відмовила у продовженні строку дії спеціального дозволу, у розумінні Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 615 від 30 травня 2011 року, не є належним рішенням, оскільки такі рішення Державної

служби геології та надр України з наведених питань повинні прийматися колегіальним органом (комісією з питань надрокористування) та оформлятися належним чином. За наслідками розгляду відповідних заяв приймаються накази, які згідно з імперативними положеннями статей 19, 23 Закону України «Про центральні органи виконавчої

влади» підписуються керівником такого органу; накази центрального органу виконавчої влади можуть бути скасовані Кабінетом Міністрів України повністю чи в окремій частині; накази центрального органу виконавчої влади підлягають обов'язковому оприлюдненню відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації».

(Постанова Верховного Суду від 05 листопада 2019 року у справі № 817/864/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 85425607).

■ СПРАВИ З ПРИВОДУ РЕГУЛЮВАННЯ МІСТОБУДІВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Урахування громадських інтересів під час розроблення проєктів містобудівної документації є результатом двостороннього процесу. За відсутності факту реалізації громадськістю свого права на подання пропозицій до містобудівної

документації в передбаченому законом порядку у органу місцевого самоврядування, замовника та розробника містобудівної документації відсутній обов'язок з їх розгляду та, відповідно, врахування.

(Постанова Верховного Суду від 03 листопада 2019 року у справі № 1640/2862/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 86069036).

■ СПРАВИ З ПРИВОДУ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Реалізація прав землевласника та землекористувача видобувати підземні води без спеціального дозволу можлива за наявності умов,

передбачених статтею 23 Кодексу України про надра, зокрема: бути власниками чи користувачами земельної ділянки, використовувати підземні

води для господарських та побутових потреб, продуктивність водозабору не повинна перевищувати 300 кубічних метрів на добу.

(Постанова Верховного Суду від 19 грудня 2019 року у справі № 813/3046/14, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 86460258).

■ СПРАВИ З ПРИВОДУ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ, ПЛАТЕЖІВ, А ТАКОЖ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ВИМОГ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Пільга, встановлена підпунктом «ж» підпункту 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 Податкового кодексу України (далі — ПК України), стосується сільськогосподарських товаровиробників і направлена на створення сприятливих умов для здійснення сільськогосподарської діяльності, стимулювання такої діяльності та досягнення її збалансованого податкового навантаження.

Виходячи з буквального тлумачення цієї норми, з урахуванням значення слова «призначення» як «мета використання чого-небудь», «відповідати меті», Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду дійшов висновку, що будівлі та споруди, про які йдеться в цій нормі, повинні відповідати меті, способу та критеріям використання у сільськогосподарській діяльності. Вимоги, що будівлі та споруди повинні

використовуватися (експлуатуватися) у сільськогосподарській діяльності, текст цієї норми не містить.

На користь висновку, що норма підпункту «ж» підпункту 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 ПК України не ставить у залежність право на податкову пільгу від фактичного використання об'єкта нерухомості у сільськогосподарській діяльності, свідчить і подальше законодавче уточнення правового регулювання. Законом України від 23 листопада 2018 року № 2628-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів» підпункт «ж» підпункту 266.2.2 пункту 266.2 статті 266 ПК України викладено в новій редакції, згідно з якою не є об'єктом оподаткування

будівлі, споруди сільськогосподарських товаровиробників (юридичних та фізичних осіб), віднесені до класу «Будівлі сільськогосподарського призначення, лісівництва та рибного господарства» (код 1271) Державного класифікатора будівель та споруд ДК 018-2000, та не здаються їх власниками в оренду, лізинг, позичку. Як і Законом України від 28 грудня 2014 року № 71-VIII «Про внесення

змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи», законодавець не встановив обов'язку сільськогосподарського товаровиробника

безпосередньо використовувати будівлі/споруди у сільськогосподарській діяльності, а умовою звільнення таких об'єктів від оподаткування визначив цільове призначення

їх використання та встановив вичерпний перелік підстав, коли податкова пільга не надається, а саме: у випадках, коли нерухомість здається власниками в оренду, лізинг, позичку.

(Постанова Верховного Суду від 01 жовтня 2019 року у справі № 0340/1905/18, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 84954798).

■ СПРАВИ ЗІ СПОРІВ З ПРИВОДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН

захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» (далі – Закон України № 2342-IV) державні соціальні стандарти і нормативи встановлюються, серед іншого, щодо мінімального стандарту разової державної фінансової допомоги при закінченні такими дітьми виховного, навчального закладу.

Відповідно до частини сьомої статті 8 цього Закону

За правилами частини третьої статті 4 Закону України від 13 січня 2005 року № 2342-IV «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального

випускники навчальних закладів із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, забезпечуються за рахунок навчального

закладу або відповідної установи у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, одягом і взуттям, а також одноразовою грошовою допомогою в розмірі не менше шести прожиткових мінімумів для осіб відповідного віку.

Оскільки Закон України № 2342-IV не конкретизує, який саме навчальний заклад має закінчити дитина-сирота або дитина, позбавлена батьківського піклування, то, за змістом наведеної норми, право на отримання грошової допомоги мають усі випускники навчальних закладів (у тому числі не інтернатного типу) з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

(Постанова Верховного Суду від 05 червня 2019 року у справі № 158/1684/16-а, реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 82194363).

■ СПРАВИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ, НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Притягнення особи до адміністративної відповідальності здійснюється за умови повного з'ясування усіх обставин вчинення нею адміністративного правопорушення та виявлення причин, що спричинили його вчинення. Для притягнення особи до адміністративної

відповідальності недостатньо лише встановлення факту вчинення нею порушення, оскільки застосування передбачених нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) заходів впливу можливе лише за умови відсутності обставин, визначених

статтями: 17 «Обставини, що виключають адміністративну відповідальність», 247 «Обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення» КУпАП та у разі, якщо вина особи повністю доведена належними та допустимими доказами.

(Постанова Верховного Суду від 21 серпня 2019 року у справі № 215/5304/16-а (2-а/215/47/17), реєстраційний номер судового рішення в ЄДРСР – 83783591)

ДІЯЛЬНІСТЬ АПАРАТУ СУДУ

Упродовж 2019 року діяльність секретаріату суду та підрозділів самостійних структурних підрозділів апарату Верховного Суду, які не входять до складу секретаріату суду, була спрямована на належне організаційне забезпечення Касаційного адміністративного суду, зокрема на забезпечення безперебійної роботи суду та сприяння суддям у виконанні їхньої головної функції – відправлення правосуддя та інших функцій, безпосередньо не пов'язаних з відправленням правосуддя.

Упродовж року працівники секретаріату суду виконали великі обсяги роботи щодо організації процедури судового розгляду, підготовки справ до слухання, під час перебігу судового процесу й подальшого спрямування справ.

Одним із завдань працівників секретаріату є невідкладне (без зволікань) приймання документів від відвідувачів суду. Для забезпечення подання документів у зручний час у суді застосовується гнучкий графік роботи – без перерви на обід.

Упродовж одинадцяти місяців 2019 року в суді діяв особливий режим роботи з урахуванням виборчого процесу, установлений для забезпечення своєчасного розгляду суддями Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді справ, пов'язаних з виборами Президента України та

У 2019 році опрацьовано та зареєстровано 273 636 документів, з них:

37 893 касаційних, апеляційних скарги, адміністративних позови (**36 858** касаційних скарг, **276** апеляційних скарг, **628** позовних заяв, з них **25** зразкових справ, **105** заяв за нововиявленими обставинами, **26** заяв за виключними обставинами);
11 631 справа;
54 471 додатковий матеріал (заяви/клопотання тощо);
154 131 поштові повідомлення (зворотне повідомлення);
15 510 загальних документів (листів, скарг, звернень, заяв, повідомлень, подання тощо).

виборами народних депутатів України. Для забезпечення своєчасного та якісного розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом, у суді вжито низку організаційних заходів, забезпечено приймання документів до 24 години, у тому числі у вихідні та святкові дні.

Відповідно до КАСУ позовні та інші заяви, скарги та інші визначені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, у порядку надходження підлягають обов'язковій реєстрації в день їх надходження. Під час реєстрації цих документів здійснюється визначення судді-доповідача для розгляду конкретної справи.

Розподілені справи передаються судді-доповідачеві, як правило, у день надходження або наступного робочого дня.

Документи, що надійшли напередодні розгляду справи або в день її розгляду, негайно передаються суддям-доповідачам.

Для удосконалення порядку передачі процесуальних документів та ефективного використання робочого часу працівниками секретаріату встановлено графік передачі процесуальних документів, що надійшли до суду.

Минулого року відправлено 203 003 одиниці кореспонденції.

Упродовж 2019 року забезпечено проведення 17 832 судових засідань, у тому числі 276 засідань у режимі відеоконференції.

Для здійснення заходів безпеки під час розгляду справ працівники секретаріату забезпечили взаємодію з Управлінням

державної охорони України та Національною поліцією України, зокрема протягом року надіслали 34 листи щодо присутності співробітників поліції у приміщенні суду.

Протягом минулого року для забезпечення безперешкодного здійснення учасниками судового процесу їхніх процесуальних прав, реалізації принципу відкритості інформації щодо справи працівники секретаріату забезпечили своєчасне надсилання та оприлюднення інформації щодо руху справ, скарг, заяв, клопотань тощо. Ознайомлено учасників судового процесу з 803 матеріалами адміністративних справ.

У секретаріаті забезпечено здійснення аналізу внесення судових рішень до ЄДРСР та відмітки про дату набрання законної сили судовими рішеннями.

Начальники управлінь забезпечення роботи судових палат постійно здійснювали моніторинг дотримання строків надіслання секретарями судового засідання процесуальних документів учасникам справи.

Працівники секретаріату забезпечили проведення зборів суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді. Для забезпечення головою суду контролю за виконанням рішень зборів суддів працівники постійно вели реєстр рішень зборів суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді та здійснювали моніторинг їх виконання. Усі матеріали зборів суддів (проекти рішень, ухвалені рішення тощо) розміщено в каталозі загального призначення «Верховний Суд/Збори суддів ВС у КАС».

У 2019 році секретаріат продовжував роботу, пов'язану з автоматизацією робочих процесів у суді та зменшенням паперового документообігу. Також здійснено низку організаційних

заходів для запровадження в Касаційному адміністративному суді тестової експлуатації підсистеми «Електронний суд» (наказ Державної судової адміністрації України від 26 квітня 2019 року № 429).

Особливістю минулого року стало збільшення штату суддів та працівників секретаріату, що вимагало забезпечення зарахування до штату працівників патронатної служби, державних службовців (шляхом переведення), вчинення підготовчих дій для оголошення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців.

Минулого року вперше проведено оцінювання результатів роботи державних службовців. Це оцінювання здійснювалося поетапно: визначення завдань і ключових показників, яке відбулося упродовж листопада-грудня 2018 року для працівників, що підлягали оцінюванню, або незадовго після призначення на посаду, визначення результатів виконання завдань та затвердження висновку. У 2019 році оцінювання проходили 130 державних службовців. Під час оцінювання враховувалося не лише виконання державними службовцями своїх безпосередніх обов'язків, а й дотримання правил етичної поведінки, положень антикорупційного законодавства. У результаті 92 (71%) державних службовці отримали оцінку «відмінно», 38 (29%) – «позитивно». Негативної оцінки не отримав ніхто.

Секретаріат суду забезпечував взаємодію з органами законодавчої та виконавчої влади, іншими структурними підрозділами апарату Верховного Суду. Дії працівників секретаріату також були спрямовані на забезпечення функціонування суду як державної установи і юридичної особи та створення належних умов для перебування і роботи в суді його працівників і громадян.

Минулого року організовано процес закупівлі та впровадження комплексів для забезпечення аудіо-, відеофіксації, протоколювання судових засідань та проведення судового засідання в режимі відеоконференції для нових залів судового засідання. Закуплено та впроваджено обладнання для фіксування, а також ведення відеоконференцій у малому залі, проведення нарад та круглих столів.

Судді, працівники секретаріату були забезпечені новою сучасною комп'ютерною технікою.

У секретаріаті основною формою вироблення і контролю за реалізацією управлінських рішень є нарада керівників структурних підрозділів. Минулого року організовано та проведено 29 нарад, на яких обговорювалися питання планування роботи секретаріату суду, результатів виконання визначених завдань, досягнутих показників роботи, організації розгляду виборчих справ, організації проведення заходів, організаційного забезпечення новопризначених суддів Верховного Суду та працівників апарату, проблемні питання, які виникали в роботі, та шляхи їх вирішення.

Під час безпосереднього спілкування з відвідувачами суду, сторонами процесу працівники суду діяли професійно, усвідомлюючи, що своєю поведінкою формують громадську думку про судову установу. Зазначене підтверджується результатами опитування учасників судового розгляду, яке відбулося у Верховному Суді з 20 листопада 2019 року по 4 грудня 2019 року. 90 з 91 учасника опитування визначили, що працівники суду під час спілкування виявили доброзичливість, повагу, бажання допомогти, професійність, однакове ставлення незалежно від соціального статусу.

КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ

СПІВРОБІТНИКИ

ШТАТНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ (станом на 31 грудня 2019 року)

- ▶ суддів – **56 одиниць**
- ▶ працівників апарату – **364 одиниці**
(секретаріат суду – **325 одиниць**, інші структурні підрозділи – **39 одиниць**)
- ▶ за категоріями посад: державні службовці категорії «А» – **1 особа**, категорії «Б» – **24 особи**, категорії «В» – **219 осіб**, патронатна служба – **114 осіб**, працівники, які виконують функції з обслуговування, – **6 осіб**

ФАКТИЧНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ (станом на 31 грудня 2019 року)

- ▶ суддів – **54 одиниці**
- ▶ працівників апарату – **333 одиниці**
(секретаріат суду – **298 одиниць**, інші структурні підрозділи – **35 одиниць**)
- ▶ за категоріями посад: державні службовці категорії «А» – **1 особа**, категорії «Б» – **20 осіб**, категорії «В» – **199 осіб**, патронатна служба – **107 осіб**, працівники, які виконують функції з обслуговування, – **6 осіб**

ВАКАНТНІ ПОСАДИ (станом на 31 грудня 2019 року)

- ▶ державні службовці категорії «Б» – **4 посади**, категорії «В» – **20 посад**
- ▶ патронатна служба – **7 посад**

ПРАЦІВНИКИ, ЯКІ МАЮТЬ НАУКОВІ СТУПЕНІ

- ▶ **32 судді** мають наукові ступені (з них **11 суддів** – доктори юридичних наук та **21 суддя** – кандидат юридичних наук), **4 судді** мають вчене звання професора, **7 суддів** – вчене звання доцента
- ▶ **11 працівників апарату** мають наукові ступені: **1** доктор юридичних наук, **10** кандидатів юридичних наук, з них **2** працівники мають вчене звання доцента і **1** – старшого наукового співробітника

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО ПРАЦІВНИКІВ

- ▶ судді (жінки) – **28**
  - ▶ судді (чоловіки) – **27**
  - ▶ керівництво апарату (жінки) – **13**
  - ▶ керівництво апарату (чоловіки) – **8**
  - ▶ працівники апарату (жінки) – **227**
  - ▶ працівники апарату (чоловіки) – **85**
- середній вік:
- ▶ суддів – **48 років**
  - ▶ працівників апарату – **34 роки**

Працівники, які є учасниками бойових дій: **2 судді**, **3 працівники апарату**

ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РІВНЯ

Підтримання та оновлення знань суддів, працівників апарату та обов'язок керівництва суду відповідно сприяти та забезпечувати таке навчання — це не лише імперативні законодавчі норми, а й насамперед необхідна умова успішного виконання покладених завдань. Тільки судді з глибокими сучасними знаннями спроможні успішно керувати справами, належно працювати з усіма матеріалами та розв'язувати складні судові спори. Відповідно довіра до таких суддів має лише зростати.

Виконання функцій періодичного навчання суддів з метою підвищення рівня їхньої кваліфікації, підготовки працівників апаратів судів та підвищення рівня їхньої кваліфікації покладено на Національну школу суддів України.

У 2019 році спільно з фахівцями Національної школи суддів України проведено низку навчальних заходів для суддів Верховного Суду та працівників апарату суду. Серед них заходи, які відбулися в межах проекту Twinning «Посилення інституційної спроможності Верховного Суду у сфері захисту прав людини на національному рівні», у співпраці з Верховним Судом та Національною школою суддів України, за фінансової підтримки ЄС. Це професійні обговорення із суддями Верховного Суду питань зловживання процесуальними правами, конфліктів між принципами права та між загальними і спеціальними нормами (27 березня 2019 року), семінар для суддів Верховного Суду та суддів першої й апеляційної інстанцій на тему «Медіація та врегулювання спорів за рахунок медіації» (16–17 травня 2019 року), тренінги для працівників апарату Верховного Суду «Вирішення проблем визначення юрисдикції та запобігання зловживанню процесуальними правами: досвід країн Європи» (22 лютого, 24 травня 2019 року), «Питання єдності судової практики. Незалежність суддів. Досвід країн

Європи» (18 червня 2019 року), «Судовий менеджмент: досвід країн Європи» (19–20 червня 2019 року).

13–17 травня 2019 року Національна школа суддів України за підтримки проєктів міжнародної технічної допомоги провела тижневий орієнтаційний навчальний курс для 75 новопризначених суддів Верховного Суду з метою зміцнення знань та навичок суддів для їхньої майбутньої роботи. Судді Верховного Суду в Касаційному

адміністративному суді також виступили лекторами під час цього навчання.

Крім того, працівники апарату підвищили свою професійну кваліфікацію на семінарах з антикорупційного законодавства — «Законодавчі обмеження для суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» (20 вересня 2019 року, 35 осіб), «Додержання працівниками Верховного Суду правил етичної поведінки як передумова запобігання корупційним проявам» (26 листопада 2019 року, 31 особа), 77 працівників апарату вдосконалили свої знання під час семінару для працівників управлінь забезпечення роботи судових палат секретаріату КАС «Нова редакція Українського правопису: зміни та доповнення».

Упродовж 2019 року працівники апарату підвищували свій професійний рівень в інших навчальних закладах. 21 службовець пройшов навчання під час короткострокових семінарів у Всеукраїнському центрі підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, 5 службовців — під час тематичних короткострокових семінарів в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної

академії державного управління при Президентові України, 10 державних службовців — в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту з питань цивільного захисту.

Минулого року суд продовжив практику організації навчальних заходів безпосередньо в суді. Такі заходи характеризуються динамічністю та практичною цілеспрямованістю. Їх тематика черпалася з потреб правозастосування, а саме тих проблемних питань, які вимагали якнайшвидшого вирішення.

2019 рік розпочався з виборчим процесом чергових виборів Президента України.

Вже 16 січня 2019 року проведено навчання для секретарів судового засідання, консультантів суду, головних спеціалістів управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян, судових розпорядників, працівників управління забезпечення автоматизованого документообігу суду, під час якого звернуто увагу на особливості строків розгляду виборчих справ та оформлення процесуальних документів, правила спілкування з представниками ЗМІ, офіційними спостерігачами.

Задля обміну практичним досвідом розв'язання виборчих справ 21 січня 2019 року відбувся семінар «Проблемні питання щодо розгляду адміністративних справ, пов'язаних з виборчим процесом чергових виборів Президента України». У навчанні взяли участь судді, помічники суддів судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян і працівники апарату суду. Тренерами під час семінару виступили експерти Венеціанської комісії Сергій Кальченко і Юрій Ключковський.

У серпні—вересні минулого року за результатом вивчення судової практики щодо визначення спеціалізації суддів заступник керівника апарату Верховного Суду — керівник секретаріату КАС Наталія Богданюк провела три тренінги для консультантів суду та працівників управління забезпечення автоматизованого документообігу суду щодо основних правил віднесення справ до категорій адміністративних справ відповідно до Загального класифікатора спеціалізацій суддів та категорій справ.

4 та 11 листопада 2019 року в приміщенні Касаційного адміністративного суду для суддів та працівників секретаріату відбулися семінари на тему «Адміністративний акт: природа та особливості» та «Особливості судового розгляду адміністративних справ щодо перебування іноземців в Україні та статусу біженців».

У 2019 році за ініціативи громадських організацій та у співпраці з Касаційним адміністративним судом було проведено декілька заходів, присвячених питанням захисту персональних даних та доступу до публічної інформації. Зокрема, 7 і 14 червня 2019 року для суддів і працівників адміністративних судів відбулися навчальні тренінги на тему «Судовий захист права на доступ до публічної інформації», організовані Центром демократії та верховенства права в межах медійного Проєкту «Інтерньюз Нетворк» за підтримки Проєкту USAID «Медійна програма в Україні».

За підтримки Фонду сприяння демократії Посольства США в Україні експерти Громадської організації «Український інститут з прав людини» сформулювали узагальнення судової практики щодо порушення права на доступ до публічної інформації, зокрема здійснили аналіз судової практики адміністративних судів апеляційної та касаційної інстанцій у період 2018 року — першої половини 2019 року та підготували огляд позицій адміністративних судів із зазначеного питання. Огляд відповідної судової практики презентовано в Касаційному адміністративному суді 9 грудня 2019 року в межах проведення Всеукраїнського тижня права.

ПОДІЇ ТА СПІВПРАЦЯ

Касаційний адміністративний суд діє у складі Верховного Суду, одним із завдань якого є забезпечення однакового застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом. Вироблення єдиної правової позиції потребує обміну думок між судьями різних інстанцій, науковцями, представниками громадськості щодо найактуальніших проблем правозастосування та правотворчості. На нашу думку, саме суд

касаційної інстанції є майданчиком для перехрестя думок, народження ідей і пропозицій щодо шляхів удосконалення судової практики. Тому ініціювання та розвиток фахових дискусій є важливою складовою роботи суду. Науково-практичні заходи — це чудова нагода донести новосформовані правові висновки, проблемні питання, що виникають у судочинстві, почути реакцію вітчизняних і зарубіжних фахівців щодо нашої процесуальної діяльності.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ

Традиційно до Днів адміністративної юстиції в Україні 4–5 липня 2019 року в Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду проведено II Міжнародну науково-практичну конференцію «Судовий розгляд податкових і митних спорів: проблеми, виклики, пріоритети», присвячену найбільш актуальним питанням, що виникають у сфері податкових і митних спорів.

Захід організований Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду за підтримки партнерів — Проєкту Європейського Союзу «Право-Justice», Координатора проєктів ОБСЄ в Україні, Програми USAID (Агентства США з міжнародного розвитку) «Нове правосуддя», Німецького Фонду міжнародного правового співробітництва, а також Університету державної

фіскальної служби України та Національної академії правових наук України. Високий рівень представництва не лише судової гілки влади, а й законодавців, податкових і митних органів, адвокатів-практиків та поважних представників академічної наукової спільноти, а також суддів з Нідерландів, Німеччини, Польщі дозволили на конференції обговорити важливі питання, що визначають результати судової практики правозастосування у податкових та митних спорах.

З матеріалами конференції можна ознайомитися за посиланням: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pokazniki-diyalnosti/konferencii/konferencia_2019_07_04

7 листопада 2019 року у Касаційному адміністративному суді відбувся Міжнародний судовий форум на тему «Судовий захист природного довкілля та екологічних прав». Захід організовано Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду у співпраці із Проектом ЄС

«Право-Justice», Міжнародною благодійною організацією «Екологія-Право-Людина», громадською організацією «Асоціація суддівського самоврядування України». Метою проведення судового форуму стала необхідність обговорення актуальних питань здійснення ефективного судового захисту довкілля та екологічних прав, застосування національними судами положень Орхуської конвенції та практики ЄСПЛ при розгляді екологічних справ, вивчення міжнародного досвіду судового захисту екологічних прав. Під час заходу, в якому також взяли участь експерти з Австрії, Польщі та Китаю, обговорили ефективність правосуддя в екологічних справах, проаналізували судову національну практику в екологічних спорах та практику міжнародних юрисдикційних органів, зокрема, зв'язок природного довкілля і прав людини.

З матеріалами форуму можна ознайомитися за посиланням: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pokazniki-diyalnosti/konferencii/20191107>

З ініціативи суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав 15 лютого 2019 року в Касаційному адміністративному суді відбувся круглий стіл «Практика Європейського суду з прав людини у 2018 році: питання адміністративної юстиції» за участю суддів цього суду, Великої Палати Верховного Суду, адміністративних судів, а також представників Офісу Ради Європи в Україні та Міністерства юстиції України. Захід був призначений для обговорення останніх тенденцій практики Європейського суду з прав людини у сфері адміністративної юстиції.

19 квітня 2019 року відбувся другий круглий стіл «Медіація та адміністративний суд: дискусійні аспекти», під час якого судді адміністративних судів, науковці, провідні українські експерти у сфері медіації, а також експерти Проекту ЄС «Право-Justice» обговорили питання про досвід європейських держав у сфері застосування примирливих процедур в адміністративному судочинстві та врегулювання спору за участю судді в Україні.

Для формування загального підходу судів до вирішення справ, які стосуються земельних спорів, а саме вирішення проблемних питань щодо застосування статті 118

Земельного кодексу України, 17 травня 2019 року відбувся круглий стіл на тему «Надання земельних ділянок».

Доповідачами та учасниками дискусії на заході були судді Великої Палати Верховного Суду, Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, Верховного Суду в Касаційному цивільному суді, члени Науково-консультативної ради при Верховному Суді, представники Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, Всеукраїнської громадської організації «Асоціація правників України», Громадської організації «Українська правозахисна група», інших громадських організацій, уповноважені від органів місцевого самоврядування, та інша правнича спільнота.

Ефективний механізм захисту прав людини шукали учасники круглого столу «Проблеми застосування оновленого Кодексу адміністративного судочинства України в частині впровадження рішень Конституційного Суду України», який відбувся 6 вересня 2019 року. Під час круглого столу говорили про ретроспективну та перспективну дію рішень Конституційного Суду України, механізм відновлення права людини за наслідками ухваленого стосовно неї

рішення Конституційного Суду України, вирішення питання зупинення розгляду справ Верховним Судом у зв'язку з наявним конституційним провадженням, перегляд Верховним Судом судових рішень за виключними обставинами

у зв'язку з рішеннями Конституційного Суду України, відмінності процесуальних наслідків рішень Конституційного Суду України за конституційними скаргами та у справах за конституційними поданнями та зверненнями.

ОБМІН ДОСВІДОМ З ІНОЗЕМНИМИ КОЛЕГАМИ

30 вересня – 1 жовтня 2019 року у продовження фахового обміну між судьями адміністративних судів Німеччини та України відбувся 2-денний робочий візит німецької делегації до Касаційного адміністративного суду (у грудні 2018 року відбувся перший робочий візит делегації Верховного Суду на чолі з головою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду М. І. Смоковичем до м. Майнц і м. Лейпциг). Захід організовано спільно з Німецьким Фондом міжнародного правового співробітництва (IRZ) і Федеральним адміністративним судом. Учасники українсько-німецької фахової зустрічі з обговорення актуальних питань здійснення адміністративного судочинства обговорили низку

питань щодо проблем застосування оновленого Кодексу адміністративного судочинства України в частині впровадження рішень Конституційного Суду України, процесуальних фільтрів при допуску справ для розгляду в касаційному провадженні, забезпечення єдності судової практики в адміністративному судочинстві тощо. У фаховій зустрічі взяли участь судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді. Німецьку делегацію представляли Президент Федерального адміністративного суду Клаус Реннерт, суддя цього ж суду Мартін Штайнкюлер, Президент Конституційної судової палати та Вищого адміністративного суду землі Рейнланд-Пфальц Ларс Брокер, Президент Адміністративного суду у м. Майнц Беттіна Фраймунд-Голлер, а також Директор Фонду Штефан Хюльсхорстер.

22–23 травня

м. Варшава, Польща

Європейська регіональна конференція «Поточні виклики у сфері оподаткування доходів та ПДВ»

У центрі уваги учасників конференції були останні тренди оподаткування цифрової економіки, а також дискусія щодо доцільності створення Європейського податкового суду або міжнародної податкової адміністрації.

31 травня

м. Вільнюс, Литва

Конференція, присвячена 20-річчю становлення адміністративного судочинства у Литві.

2–7 червня

м. Кельн, ФРН,
м. Гаага, Нідерланди

Навчальний візит з метою вивчення досвіду країн Європи щодо взаємодії судів із засобами масової інформації

Судді відвідали земельний суд та Вищий земельний суд м. Кельн, Міністерство юстиції Федеральної землі Північний Рейн-Вестфалія та провели зустріч із журналістами західнонімецького радіо Westdeutscher Rundfunk WDR. Також відвідали Верховний Суд Королівства Нідерланди та Міжнародний кримінальний суд

18–20 червня

м. Відень, Австрія

Навчальний візит, присвячений вивченню судової практики

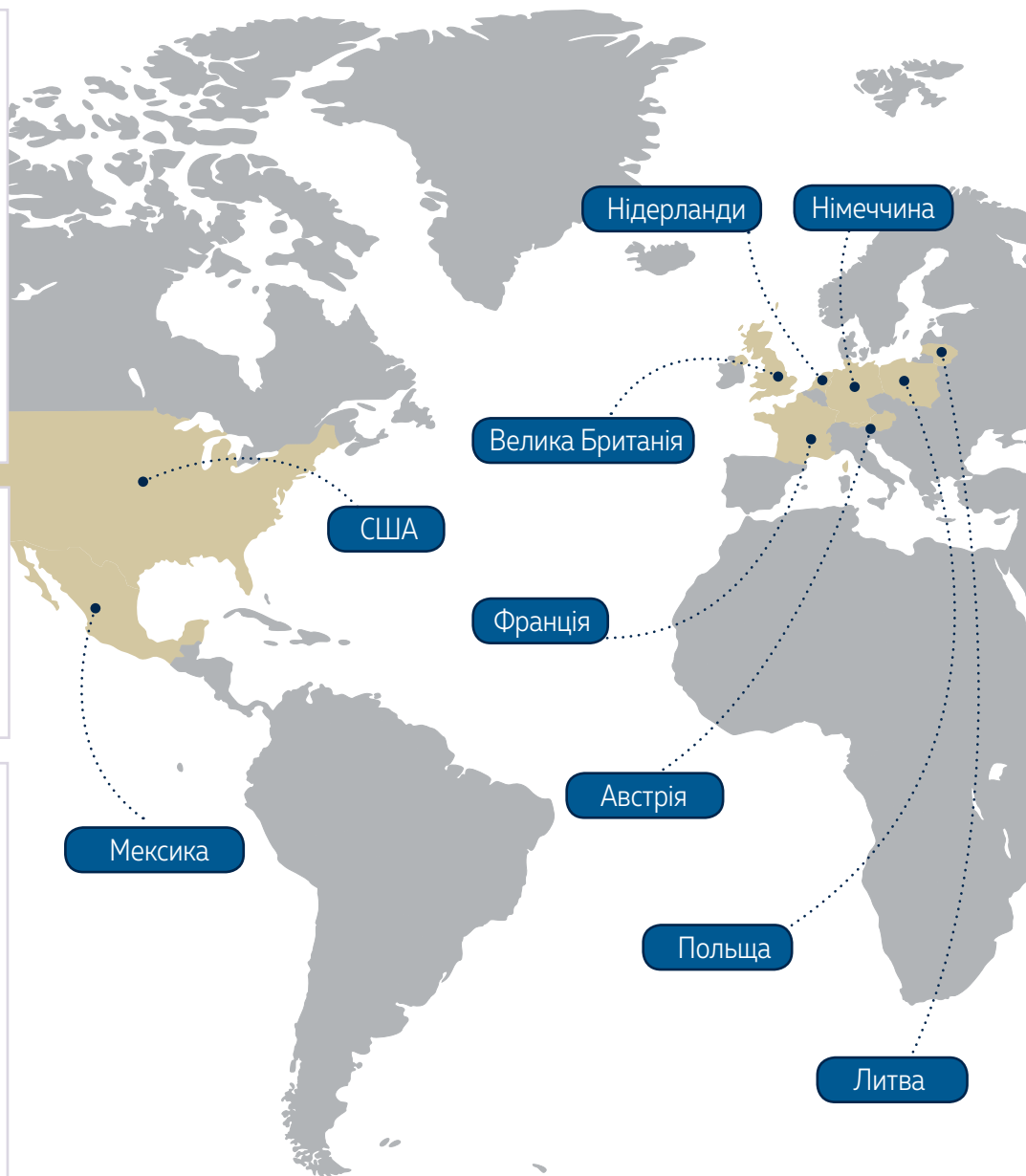
Судді відвідали Верховний Суд Австрії, обговорили питання щодо застосування процесуальних фільтрів, а також механізми забезпечення єдності судової практики.

9–10 липня

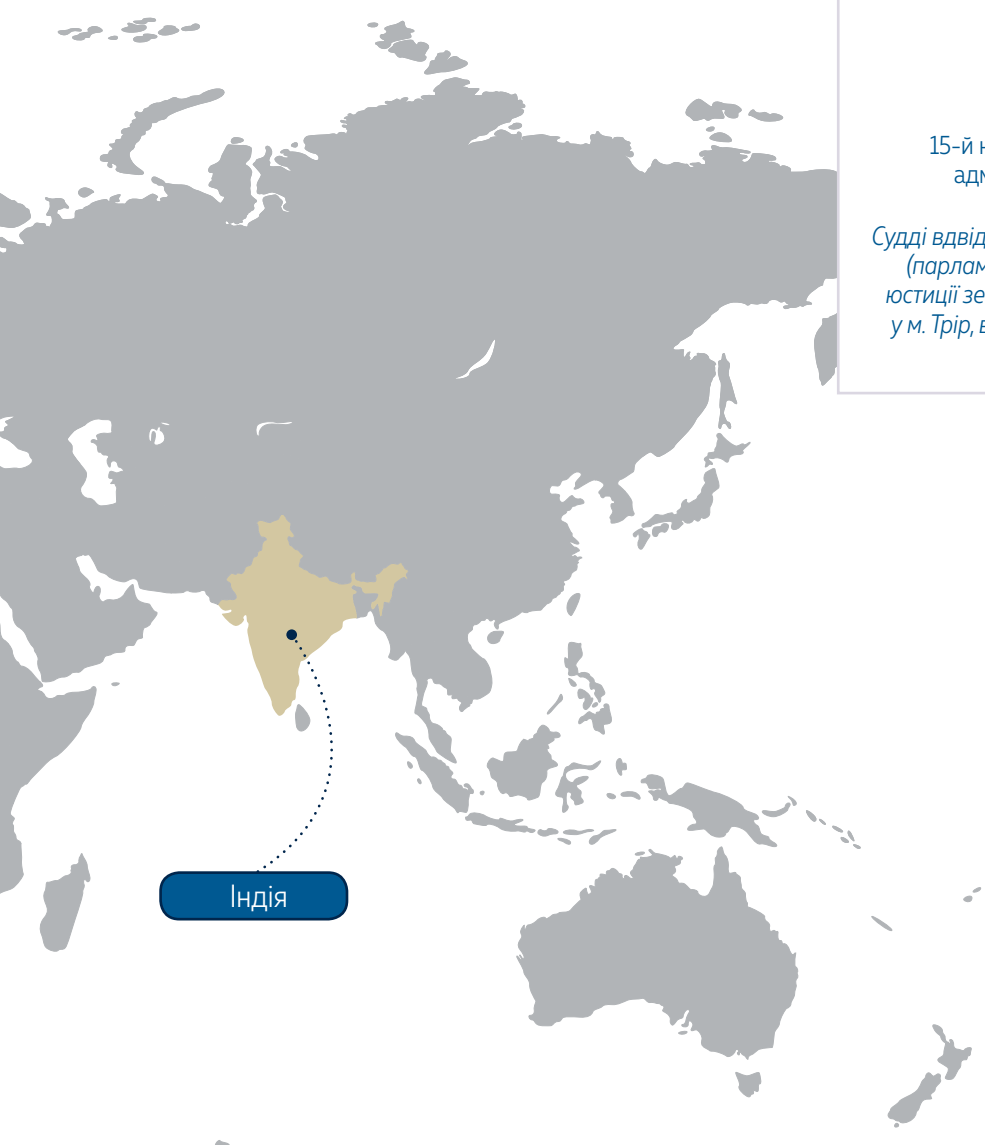
м. Страсбург, Франція

Ознайомчий візит до інституцій Ради Європи в межах проєкту Ради Європи «Внутрішнє переміщення в Україні: розробка тривалих рішень»

Судді ознайомилися з діяльністю органів Ради Європи, обговорили шляхи посилення впровадження стандартів Ради Європи стосовно внутрішнього переміщення в національну судову практику та були присутніми на слуханні Великої палати Європейського суду з прав людини у справі «Brother Watch and Others v. the United Kingdom».

Візити суддів Верховного Суду

Індія

24–30 листопада

м. Майнц, м. Трір, ФРН

15-й німецько-український колоквиум з питань адміністративного процесуального права

Судді ввідали Адміністративний суд у м. Майнц, Ландтаг (парламент) землі Рейнланд-Пфальц, Міністерство юстиції землі Рейнланд-Пфальц, Адміністративний суд у м. Трір, взяли участь у фахових обговореннях питань адміністративного судочинства.

6–12 листопада

м. Лакхнау, Індія

Міжнародна конференція голів верховних судів світу «Об'єднаємо світ для дітей шляхом дієвого всесвітнього закону і ефективного глобального управління».

5–9 листопада

Лос-Кабос, Мексика

Третя пленарна асамблея Глобальної мережі з питань виборчого законодавства

Під час асамблеї обговорювалися питання механізму представництва, рівного доступу до виборчого правосуддя тощо.

8–12 липня

м. Лондон, Велика Британія

Навчальний візит у межах медійного проєкту «Інтерньюз Нетворк»

Судді відвідали організацію MDLI, британську організацію Article 19, IPSO, зустрілися із представниками компанії OFCOM, виконавчим директором Telegraph Media Group, взяли участь у роботі міжнародної конференції Global Conference for Media Freedom, присвяченої темі свободи ЗМІ.

28 вересня – 19 жовтня

США

Професійна програма обміну «Судова дисципліна в правовій системі Сполучених Штатів Америки»

Судді ознайомилися з найкращими методами моніторингу та дисципліни щодо представників державної влади на федеральному, державному та місцевому рівнях, а також зі способами підвищення обізнаності правової спільноти та громадськості щодо подолання неналежної поведінки суддів.

ЗУСТРІЧІ З МІСІЯМИ МІЖНАРОДНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ

Організація роботи суду під час виборчого процесу, рішення у виборчих справах є предметом вивчення, зокрема міжнародних експертів. Отже, для обговорення проблеми застосування виборчого законодавства у Касаційному адміністративному суді організовано та проведено низку зустрічей із представниками/делегациями іноземних держав та міжнародних організацій.

Так, під час зустрічі голови Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду з представниками Місії зі спостереження за виборами Бюро з демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ 20 лютого та 20 червня 2019 року обговорили питання щодо розгляду справ, пов'язаних із виборчими процесами.

На зустрічах, які відбулися 20 березня та 16 липня 2019 року з представниками Місії для спостереження за черговими президентськими виборами в Україні та позачерговими виборами народних депутатів України у 2019 році міжнародної неурядової організації CANADEM, голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Михайло Смокович висвітлив питання, пов'язані із судовим вирішенням виборчих спорів, порушеннями виборчого законодавства, перебігом виборчого процесу.

Голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Михайло Смокович під час зустрічі з головою Міжнародної місії Світового Конгресу Українців зі спостереження за виборами 2019 року в Україні Євгеном Чолієм, яка відбулася 25 березня 2019 року, розповів про організацію роботи суду для розгляду виборчих спорів. Зустрічі з головою Міжнародної місії Світового Конгресу Українців зі спостереження за виборами 2019 року в Україні також відбулися 17 квітня, 17 липня та 4 вересня 2019 року. Світовий Конгрес Українців дійшов висновку, що парламентські та президентські вибори в Україні у 2019 році відповідають міжнародним стандартам проведення демократичних виборів.

КОМУНІКАЦІЯ ІЗ СУСПІЛЬСТВОМ

Касаційний адміністративний суд є активним суб'єктом комунікативного процесу. Цей процес передусім відбувається з учасниками судового процесу. Важливу роль у забезпеченні зв'язку суду з громадськістю відіграє співпраця зі ЗМІ, робота суддів-спікерів, їх роз'яснення щодо ухвалених рішень, коментарі та інтерв'ю

щодо процесуальної та іншої діяльності суду. Ця робота доповнюється оприлюдненням актуальної інформації про результати роботи суду в соціальних медіа.

Напрями вдосконалення роботи суду ми черпаємо із звернень громадян, адвокатських запитів, періодичних

опитувань відвідувачів суду щодо якості наданих судом послуг тощо.

Ще одним напрямом комунікації суду є його просвітницька діяльність. У суді радо вітають школярів, студентів-правників, у простий та зрозумілий спосіб знайомлять їх із завданнями суду, його діяльністю, змістом суддівської професії.

РОЗГЛЯД ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН, ЗАПИТІВ

Організація роботи з розгляду звернень громадян, особистого прийому громадян, з розгляду запитів на публічну інформацію є одним із пріоритетних напрямів діяльності суду, оскільки ефективність і спроможність суду також залежить від належного забезпечення реалізації конституційного права громадян на звернення до органів державної влади, на доступ до інформації.

Порядок доступу громадян до інформації у Касаційному адміністративному суді забезпечується за допомогою:

- ▶ опрацювання запитів на інформацію та звернень громадян, які надходять на поштову, електронну адреси суду, а також можуть бути подані особисто;
- ▶ організації особистого прийому громадян;
- ▶ функціонування довідково-інформаційного центру, який надає

інформацію за єдиним номером (0 800 501 492);

- ▶ функціонування телефонної лінії за міським номером ((044) 501 95 30);
- ▶ надання потрібної інформації у приміщенні суду за внутрішнім номером (244);
- ▶ розміщення інформації на інформаційних стендах у приміщенні суду (графік роботи суду і прийому документів, внутрішні номери телефонів (для ознайомлення з матеріалами справ, видачі копій судових рішень, а також отримання інформації щодо руху справ), порядок і графік прийому громадян, інформація про керівництво суду, платіжні реквізити для сплати судового збору, адреси центрів з надання безоплатної правової допомоги у місті Києві тощо);
- ▶ розміщення інформації на офіційному вебсайті Верховного Суду.

За даними опитування 84 з 90 респондентів задоволені наявною у приміщенні інформацією.

Найзручнішим способом звернення до суду 50 з 91 опитаних визначили телефонний зв'язок, 27 — вебсайт, 9 — електронну пошту та лише 4 — письмовий запит.

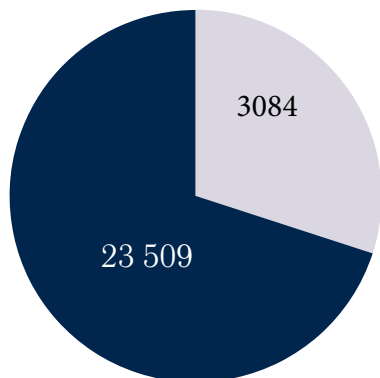
Результати опитування підтвердили, що громадяни потребують якнайшвидшого вирішення своїх конкретних запитів. Така ж тенденція підтверджується статистикою розгляду звернень громадян і запитів.

Так, упродовж 2019 року опрацьовано 26 593 звернень (заяв, скарг, клопотань, пропозицій від громадян та організацій), інформаційних запитів та запитів на публічну інформацію, що надійшли до Касаційного адміністративного суду у паперовій та електронній формах, а також у телефонному режимі.

Кількість нерозглянутих звернень та запитів станом на кінець 2019 року становила 39 одиниць.

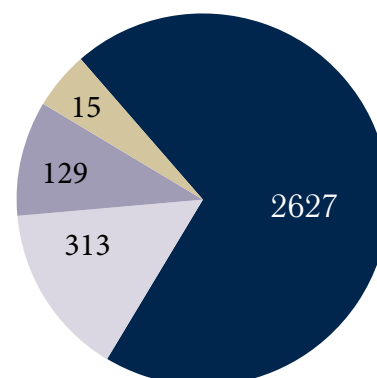
СТАН РОЗГЛЯДУ ЗВЕРНЕНЬ ГРОМАДЯН ТА ЗАПИТІВ

Опрацьовано звернень

- – звернення, отримані через Контакт-центр суду
- – письмові звернення

Опрацьовано звернень щодо суб'єктів звернення

- – інформаційні запити, звернення громадян та юридичних осіб
- – адвокатські запити
- – звернення/запити народних депутатів України
- – письмові запити на публічну інформацію

У суді особливу увагу приділяють наданню у телефонному режимі вичерпної довідкової інформації з питань, що не потребують додаткового опрацювання, докладному відпрацюванню письмових звернень та запитів, наданню своєчасних та вичерпних відповідей, виявленню та усуненню причин, що породжують скарги громадян. З цією метою запроваджено щомісячний всебічний аналіз проблемних питань, відображених у зверненнях громадян.

У 2019 році звернення і запити громадян та юридичних осіб здебільшого стосувалися таких питань: інформації про стан розгляду справ; прискорення строків розгляду справ; незгоди із судовими рішеннями; надання роз'яснень щодо набрання судовим рішенням законної сили та виконання судових рішень; повернення сплаченого судового збору; видачі копій судових рішень; повторного автоматизованого розподілу справ; вжиття заходів для повернення справ до суду першої інстанції; скарг з приводу невиконання судових рішень у справах; надання публічної інформації про суддів, статистичної інформації тощо.

Подальше покращення роботи зі зверненнями громадян та запитамі полягатиме у підвищенні рівня обізнаності громадян про діяльність суду, у проведенні роботи з попередження обґрунтованих скарг громадян, у вдосконаленні автоматизованого прийому, обробленні та обліку звернень.

ДІАЛОГ З ЮРИДИЧНОЮ СПІЛЬНОТОЮ

Публічність сучасної судової влади є вимогою сьогодення і вже не може обмежуватися лише відкритим розглядом справ та комунікацією із суспільством через ЗМІ. Принципи безсторонності та незалежності сьогодні вже не можуть розглядатися як перешкода активній участі суду у безпосередньому спілкуванні з представниками громадськості, оскільки публічність та відкритість є справжньою гарантією незалежності судової влади.

З метою налагодження прямих зв'язків між судом та юридичною спільнотою у межах співпраці Касаційного адміністративного суду з юридичним журналом «Право України» у 2019 році організовано і проведено два правових практикуми з питань застосування окремих норм Кодексу адміністративного судочинства України, а також з питань судового розгляду податкових і митних спорів у Касаційному адміністративному суді. Крім того, судді та

працівники апарату взяли участь ще в двох практикумах, організованих юридичним журналом «Право України» спільно з іншими установами, зокрема, присвячених обговоренню правових позицій Європейського суду з прав людини та Суду Європейського Союзу щодо права на мирне володіння майном, а також питань щодо зловживання процесуальними правами.

У 2019 році було продовжено співпрацю Касаційного адміністративного суду з професійними об'єднаннями суддів, адвокатів, науковців, громадських та державних діячів. Так, представники Касаційного адміністративного суду взяли участь у заходах, організованих Громадською організацією «Асоціація розвитку суддівського самоврядування України». Зокрема, судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді взяли участь у двох спеціалізованих тренінгах для суддів, присвячених

питанням стратегічного планування та особистої ефективності судді, а також публічним виступам; у міжнародному форумі з питань захисту прав людини і громадянина в умовах децентралізації влади та судовому форумі з питань доступу до правосуддя (організованому за підтримки Проєкту ЄС «Право-Justice»).

Помічники суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав взяли участь у спеціалізованому тренінгу з питань реформи з децентралізації.

У минулому році також було продовжено співпрацю з громадськими організаціями ВГО «Асоціація правників України», ВГО «Асоціація адвокатів України», ГО «Всеукраїнська асоціація адміністративних суддів», ГО «Асоціація фінансового права», а також з Міжнародною фіскальною асоціацією (IFA), зокрема, її відділенням в Україні.

ДІТЯМ ПРО СУД

Минулого року з ініціативи суду в межах проведення Днів адміністративної юстиції в Україні суд відвідали школярі. Метою цього заходу було ознайомлення дітей із роллю суду в суспільстві.

Під керівництвом судді Верховного Суду Олени Калашнікової діти долучилися до Всеукраїнської акції «Урок справедливості», ініційованої ГО

«Асоціація розвитку суддівського самоврядування України» за підтримки Ради суддів України, та спробували справедливо вирішити спір Коня і Хом'яка, переглянувши спеціальний навчальний мультфільм. Ідея створення мультфільму належить судді Верховного Суду Володимирі Кравчуку, а втілення у життя задуму стало можливим у межах реалізації проекту «Підвищення обізнаності

дітей з діяльністю судів» за підтримки Програми Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Нове правосуддя».

Після уроку юні справедливці взяли участь у квесті з цікавими завданнями на правову тематику. Учасники відповіли на всі запитання про суд, Конституцію та захист прав людини і гідно впоралися з усіма завданнями.

ДІАЛОГ ЗІ СТУДЕНТСТВОМ

Касаційний адміністративний суд бере активну участь у популяризації суддівської професії, формуванні та розвитку правової компетентності молоді.

У минулому році спілкування суддів та працівників суду з юними правниками найчастіше відбувалося під час екскурсій, які проходили в приміщенні суду.

У 2019 році Касаційний адміністративний суд відвідало 297 осіб, з них 243 студенти, які мали можливість більше дізнатися про історію адміністративної юстиції в Україні, про роль і місце Касаційного адміністративного суду, про структуру суду, роботу його апарату, про

зміст професії судді та працівника апарату. Розуміння того, що відвідування студентами суду допоможе їм краще зорієнтуватися щодо свого вибору в майбутньому, визначитися, ким вони себе бачать і ким хочуть стати, а головне — що можуть зробити корисного для держави, спонукає віднаходити час для такого спілкування.

Більш практичне спрямування має спілкування зі студентами під час проходження практики в суді, у літніх школах, під час творчих змагань.

Невід'ємною складовою навчального процесу є проходження студентами практики. У 2019 році в Касаційному адміністративному суді практику пройшли 7 студентів. У такий спосіб суд бере участь у підготовці майбутніх

професійних кадрів і поширює інформацію про діяльність суду.

У липні минулого року суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Володимир Бевзенко мав можливість виступити перед студентами із доповіддю на тему «Окремі питання здійснення адмінсудочинства в Україні» в межах Західноукраїнської Літньої правової школи — 2019 на тему «Шлях України до Європейського Союзу», що була організована за підтримки Проєкту Європейського Союзу «Право-Justice».

2 грудня 2019 року у Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду другий рік поспіль відбулась фінальна частина II етапу Всеукраїнського студентського турніру із судових дебатів у справах адміністративної юрисдикції.

У турнірі змагалися п'ять команд: Харківського національного університету внутрішніх справ, Донецького національного університету імені Василя Стуса, Національного авіаційного

університету, Запорізького національного університету, Сумського державного університету.

університету, Запорізького національного університету, Сумського державного університету.

Кожна команда змодельувала судові засідання, де студенти відчували себе в ролі суддів, позивачів, відповідачів, свідків, інших учасників судового процесу.

Перше місце у турнірі посіла команда Запорізького національного університету, друге місце — команда Національного авіаційного університету, третє місце зайняла команда Харківського національного університету внутрішніх справ.

Усі учасники судових дебатів отримали безцінний досвід виступу в судовому засіданні, вміння усно презентувати аргументи щодо поданих доказів, давати їм оцінку, висловлювати свої думки з приводу доведеності чи недоведеності позову, працювати в команді.

Важливість таких заходів у суді не викликає жодного сумніву, оскільки майбутні правники отримують реальні уявлення про діяльність суддів та працівників апарату, мають можливість переконатися в необхідності набуття ґрунтовних знань, формування високих моральних цінностей для зайняття посади в суді.

МЕДІААКТИВНІСТЬ

Упродовж 2019 року Касаційний адміністративний суд системно вів комунікацію із засобами масової інформації, в тому числі соціальними медіа, електронними інтернет-ресурсами. Практично щодня у медійному просторі з'являлася інформація про діяльність суду.

У суді забезпечено доступ представників ЗМІ до залів судових засідань та можливість бути присутніми під час судового засідання, вести фотозйомку, відеозапис, а також трансляцію судового засідання.

Про події та заходи, відкриті для відвідування ЗМІ, які проводив суд (судові засідання, збори суддів, конференції,

круглі столи тощо), завчасно повідомлялося шляхом розміщення пресанонсів на офіційному вебсайті Верховного Суду, офіційній сторінці Верховного Суду в мережі Facebook та розсилання їх на електронні адреси ЗМІ.

У суді реагували на запити суспільства, а тому організували роботу так, щоб надавати інформацію, яка має найбільше охоплення. Аналіз показників відвідуваності офіційної сторінки ВС у Facebook показав, що найбільше охоплення мають пости про конкретні судові рішення. Саме розміщенню цієї інформації ми надавали перевагу.

Розуміючи, що правила роботи суду, процеси, які відбуваються в ньому, мають бути легкодоступними, систематично у простій формі інформували громадськість про зміни в режимі роботи суду під час виборчих процесів, які відбулися в 2019 році, порядок оскарження судових рішень у виборчих справах тощо.

Своєю чергою, судді у своїх блогах пояснювали складні законодавчі питання, розкривали зміст окремих судових процедур.

У разі коли з приводу процесуальної діяльності суду у громадськості виникали занепокоєння, швидко реагували на такі ситуації. Так, у минулому році організували брифінг голови суду, коментарі суддями-доповідачами судових рішень.

132

пресрелізи
за рішеннями
КАС ВС

11

анонсів про
розгляд справ

78

судових засідань,
на яких були
присутні ЗМІ

82

пресрелізи щодо заходів за
участі суддів та працівників
секретаріату КАС ВС

1

коментар

2

онлайн-транс-
ляції заходів

1

інфографіка

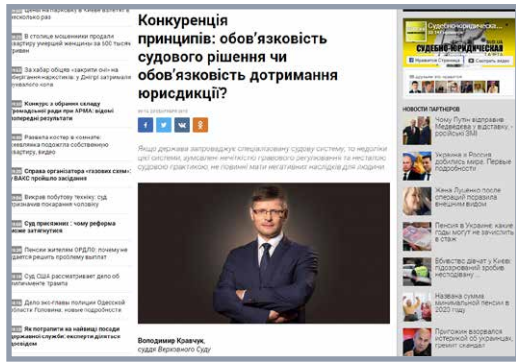
1

брифінг
голови суду

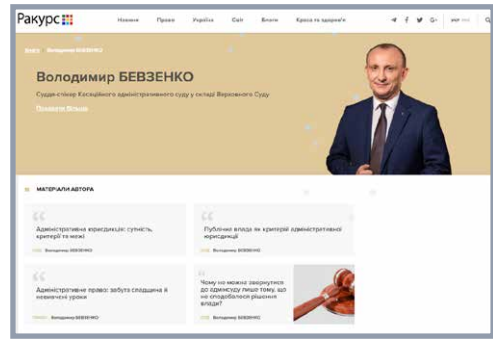
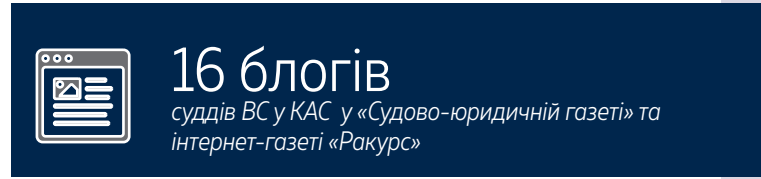
1

інтерв'ю

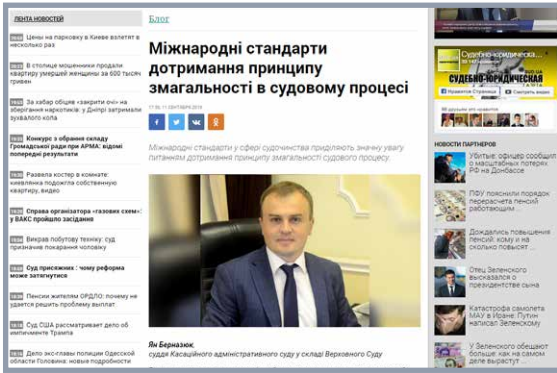
В. М. Кравчук

4 блоги у Fb і в «Судово-юридичній газеті»
 «Регулярне оцінювання суддів: зростання, а не покарання»;
 «Чи є безмежним право на захист в адміністративному суді»;
 «Чорнобильський статус є безстроковим»;
 «Конкуренція принципів: обов'язковість судового рішення чи обов'язковість дотримання юрисдикції?»

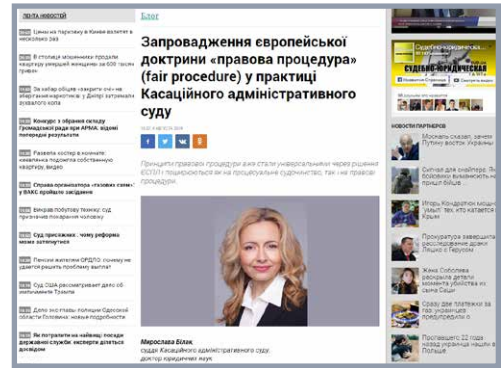
В. М. Бевзенко

4 блоги в інтернет-газеті «Ракурс»
 «Адміністративна юрисдикція: сутність, критерії та межі»;
 «Адміністративне право: забута спадщина й невивчені уроки»;
 «Публічна влада як критерій адміністративної юрисдикції»;
 «Чому не можна звернутися до адмінсуду лише тому, що не сподобалося рішення влади?»

Я. О. Берназюк

7 блогів у «Судово-юридичній газеті»
 «Міжнародні стандарти дотримання принципу змагальності в судовому процесі»;
 «Конституційний принцип рівності та його особливості в адміністративному судочинстві»;
 «Про позови, які не підлягають судовому розгляду»;
 «Вирішення виключної правової проблеми як спосіб забезпечення однакового застосування норм права»;
 «Основні етапи підготовки мотивованого судового рішення: вимоги процесуального закону в світлі положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод»;
 «Право на справедливий суд та обов'язок суду перевірити обсяг повноважень представника»;
 «Поняття та критерії мотивованості судового рішення як однієї з гарантій дотримання судами принципу верховенства права»

М. В. Білак

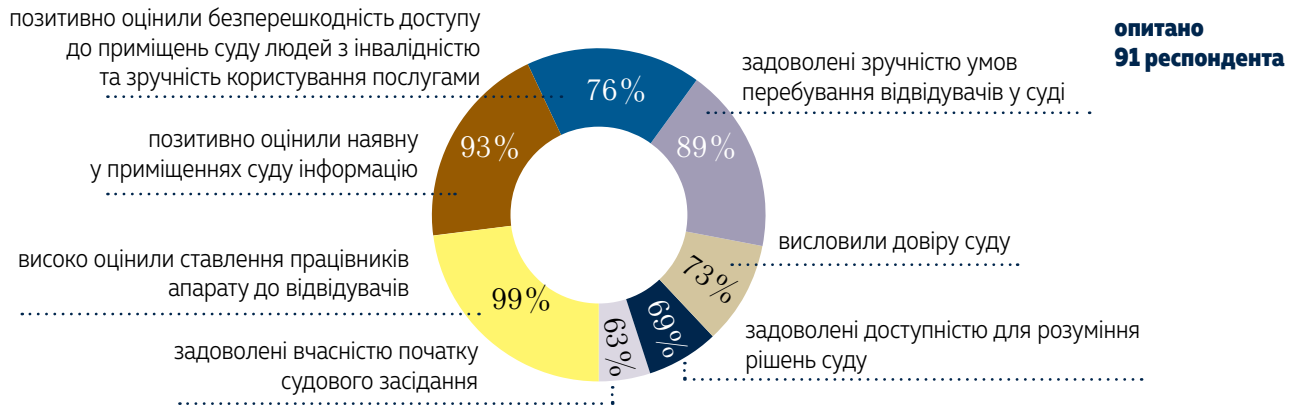
1 блог у «Судово-юридичній газеті»
 «Запровадження європейської доктрини «права процедура» (fair procedure) у практиці Касаційного адміністративного суду»

ОПИТУВАННЯ ВІДВІДУВАЧІВ СУДУ

У Касаційному адміністративному суді регулярно проводяться опитування відвідувачів суду. З 20 листопада 2019 року по 4 грудня 2019 року у Верховному Суді проведено чергове опитування учасників судового розгляду

шляхом заповнення анонімних анкет. Мета опитування — вивчення рівня довіри учасників судового розгляду до діяльності Верховного Суду та врахування результатів опитування в удосконаленні організації діяльності Верховного Суду.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ЩОДО ЯКОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КАСАЦІЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Результати опитування показали, що відвідувачі суду висловили досить великий рівень довіри до суду та високо оцінили його процесуальну й організаційну діяльність.

Разом з тим нашою метою залишається підвищення ефективності правосуддя.

Для досягнення цієї мети плануємо забезпечити виконання конкретних завдань, серед яких зменшення тривалості розгляду справ та досягнення високої якості судового рішення.

Для цього необхідно:

- ▶ постійно підтримувати та підвищувати професійний рівень суддів та працівників апарату, у тому числі щодо прецедентного права Європейського суду з прав людини, підвищити ефективність науково-аналітичного персоналу, залучати експертів до досліджень питань судової практики, сприяти обміну досвідом суддів та працівників апарату з представниками міжнародних судів, установ та верховних судів інших країн;
- ▶ вдосконалити шляхи оприлюднення та механізми пошуку юридично значущих судових рішень, постійно аналізувати та оприлюднювати актуальні судові рішення з поточних правових питань;

- ▶ забезпечити мотиваційне робоче середовище за рахунок сприяння висококваліфікованому та орієнтованому на результат персоналу; проводити опитування задоволеності персоналу умовами роботи, ефективно використовувати систему оцінювання державних службовців, підвищивши ефективність та продуктивність робочих процесів;
- ▶ підтримувати та розширити внутрішній електронний обіг різних видів документів;
- ▶ підвищити безпеку інфраструктури та ресурсів інформаційних технологій;
- ▶ реалізовувати комунікаційну стратегію Верховного Суду, розширити інформацію з юридичних питань, що надається судом громадськості, підготувати інформаційно-просвітницькі матеріали про адміністративне судочинство;
- ▶ розширити співпрацю зі студентами (забезпечення стажування, проведення творчих конкурсів тощо), зі школярами (організація уроків за участю суддів та працівників апарату);
- ▶ проводити опитування відвідувачів суду, покращити умови перебування відвідувачів у суді, інклюзивність будівлі суду.

ДОСТУПНИЙ СУД

ВЕБ-СТОРІНКА ВЕРХОВНОГО СУДУ
НА ВЕБ-ПОРТАЛІ «СУДОВА ВЛАДА УКРАЇНИ»

<https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

СПИСОК СПРАВ, ПРИЗНАЧЕНИХ
ДО РОЗГЛЯДУ

<https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/kas/>

СТАН РОЗГЛЯДУ СПРАВ

<https://court.gov.ua/fair/sud9921/>

СПИСОК АВТОМАТИЧНО РОЗПОДІЛЕНИХ СПРАВ

https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/autoassig_kas/

ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР СУДОВИХ РІШЕНЬ

<http://www.reyestr.court.gov.ua/>

ОФІЦІЙНИЙ АКАУНТ ВЕРХОВНОГО СУДУ
В СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ FACEBOOK

<https://www.facebook.com/supremecourt.ua/>

АКАУНТ У СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ INSTAGRAM

https://www.instagram.com/supremecourt_ua

ОФІЦІЙНИЙ АКАУНТ ВЕРХОВНОГО СУДУ
У СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ TWITTER

https://twitter.com/supremecourt_ua

ОФІЦІЙНИЙ КАНАЛ У TELEGRAM

<https://t.me/supremecourtua>

КАСАЦІЙНИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД
У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

📍 м. Київ, вул. Московська, 8, корп. 5, 01029

☎ (044) 280-43-30, факс 280-85-40

🏠 <http://supreme.court.gov.ua/supreme>

✉ kas@supreme.court.gov.ua

ВИДАВЕЦЬ: ТОВ «ВД "ДАКОР"»

Свід. ДК № 4349 від 05.07.2012

📍 м. Київ, просп. Степана Бандери, 20-а, 04655

☎ (044) 461-85-06

✉ vd_dakor@ukr.net

🏠 <http://dakor.kiev.ua>